

Goed geregeld Goed gegeven

Voor een betere wereld

Editie 2020/2021

TESTAMENT.BE

Colofon

Redactie

Ann Maelfait en Anke Van Langenhove, Rivus Advocaten (deel 1)
Bea Bossaerts, freelanceredacteur-copywriter (delen 2-3)
testament.be

Eindredactie

Bea Bossaerts

Inhoud

Woord vooraf _____	5
Inleiding _____	7
Deel 1: Schenken en nalaten aan het goede doel _____	9
1. Geven aan het goede doel: iets voor u? _____	11
Een verhaal uit het leven gegrepen _____	12
Waarom zou u geven aan een goed doel? _____	14
Wie kan geven en nalaten aan een goed doel? _____	16
Is geven en nalaten aan een goed doel populair? _____	16
Welke soorten goede doelen zijn er? _____	16
Wat doet het goede doel met uw gift of nalatenschap? _____	16
Meer weten over geven en nalaten aan een goed doel? _____	17
testament.be zet mensen aan om een testament te maken voor het goede doel _____	18
2. Aandachtspunten bij testamenten en schenkingen _____	21
1. Bent u gehuwd? _____	22
2. Zijn er wettige erfgenamen met voorbehouden erfdelen ('reserves')? _____	22
3. Wat is de juridische situatie van het goede doel? _____	26
4. Is er een machtiging nodig van de overheid? _____	27
3. ABC van schenkingen aan het goede doel _____	29
1. Aan welke criteria moet een schenking voldoen? _____	30
2. Hoe kunt u een schenking doen? _____	30
3. Kunt u voorwaarden opleggen bij een schenking? _____	33
4. Wat zijn de fiscale gevolgen van een schenking? _____	36
4. ABC van testamenten – Algemeen kader _____	39
1. Hoe regelt de wet de nalatenschap? _____	41
2. U kunt afwijken van de wettelijke regels via een testament _____	47
5. ABC van testamenten voor het goede doel _____	53
1. Hoe een goed doel opnemen in uw testament? _____	54
2. Wat zijn de fiscale gevolgen bij uw overlijden? _____	62
3. Welk soort testament is voor u het meest aangewezen? _____	73
4. Stappenplan: een testament opstellen _____	74
Bijlage 1: Bronnen _____	78
Bijlage 2: Woordenlijst _____	79
Bijlage 3: Tarieven schenkbelasting/schenkingsrecht _____	81
Bijlage 4: Tarieven erfbelasting/successierecht _____	86

Deel 2: Geven bij het levenseinde	91
1. Geef de kans om afscheid te nemen	92
2. Geef praktische info aan uw nabestaanden	93
3. Bereid uw erfenis voor	94
4. Overweeg een testament	96
5. Overweeg een schenking	97
Deel 3: Regelen voor het levenseinde	99
1. Uw rechten als patiënt	101
2. Palliatieve zorg	106
3. Euthanasie	109
4. Afstaan van organen	112
5. Afstaan van uw lichaam aan de wetenschap	113
6. Regelingen rond uitvaart/begrafenis/crematie	113
7. Overzicht van de regelingen	114
8. Regeling voor het beheer van uw goederen via een zorgvolmacht	116
Bijlage 1: Bronnen	120
Bijlage 2: Praktische informatie	121

Woord vooraf

Geachte mevrouw,
Geachte heer,

Elke dag nemen vijf Belgen een of meerdere goede doelen op in hun testament. De inkomsten uit legaten voor goede doelen zijn aanzienlijk en gaan duidelijk in stijgende lijn. Er worden meer legaten geschonken aan het goede doel en het bedrag van de legaten is ook toegenomen, zo blijkt uit het rapport Legatenbarometer van de Hogeschool Gent.

Zeven op de tien Belgen vinden het belangrijk om een goed doel te steunen en drie op de vier hebben dit ook ooit al effectief gedaan, zo concludeert een onlineonderzoek van het onderzoeksbureau Ivox. Belangrijke evoluties en feiten waar we in België best trots op mogen zijn, toch?

U heeft deze gids aangevraagd en overweegt ook om een goed doel in uw testament op te nemen.

U bent niet alleen. In de ruim twaalf jaar dat wij als testament.be actief zijn, hebben méér dan 90.000 mensen de gids aangevraagd. Deze groep mensen begint maatschappelijk mee te tellen. Mensen die hun hoop op een betere wereld willen verpakken als een erfenis aan het goede doel en die zo doorgeven aan de volgende generaties. Fantastisch!

U maakt deel uit van een nieuw 'wij', een groep mensen met veel levenservaring die de vruchten van hun leven willen investeren in waarden die haaks staan op de economische en politieke logica van vandaag. De hoop die u koestert voor een betere wereld, wordt een bron van inspiratie voor de generatie die na u komt.

In naam van alle goede doelen die in **TESTAMENT.BE** samenwerken, danken wij u daarvoor van harte en wensen u – na de opmaak van uw testament – nog een lang en gelukkig leven toe.

Team **TESTAMENT.BE**

Vraagtekens bij het duolegaat in Vlaanderen

Bij de herwerking van deze gids (voorjaar 2020) was het nog niet duidelijk hoe de Vlaamse Regering de modaliteiten van het duolegaat zou wijzigen en in hoeverre de techniek van het duolegaat in de toekomst in Vlaanderen nog kan worden toegepast.

Overweegt u om een van onze goede doelen op te nemen in uw testament, met of zonder een duolegaat? Of wenst u een duolegaat dat u al heeft geschreven ten voordele van een van onze goede doelen te herbekijken in het kader van eventuele nieuwe bepalingen? Dan kunt u voor gratis advies en de laatste stand van zaken altijd terecht bij testament.be.

Neem gerust contact op via onze e-mail: info@testament.be.
Wij helpen u graag verder!

Inleiding

Hoe willen we worden herinnerd na de dood? Wat willen we nog betekenen na de dood?

Twee vriendinnen, Mariette en Céline, voeren daarover een gesprek in het begin van deel 1 van deze gids, enkele pagina's verderop. Céline is alleenstaande, Mariette is weduwe zonder kinderen. Beide dames trachten om te gaan met het groeiende besef dat hun leven eindig is. En daarbij komt een testament voor het goede doel als een zinvolle invulling in beeld.

Een verhaal uit het leven gegrepen, dat u meteen volop in het thema van deze gids onderdompelt: schenken en nalaten aan het goede doel.

Waarom deze gids? En voor wie is deze gids bedoeld?

Schenken en nalaten aan het goede doel is een ingewikkeld thema, dat we in deze gids eenvoudig en correct uit de doeken willen doen. Het gaat om de kerntaak van testament.be: in naam van heel veel goede doelen aan mensen bekendmaken dat ze door een goed doel op te nemen in hun testament of door een schenking bij leven het verschil kunnen maken.

Deze gids kan een eerste kennismaking zijn met het thema. Als u uw nalatenschap regelt, kunt u uw steentje bijdragen tot een betere wereld. 'Goed geregeld, goed gegeven. Voor een betere wereld', zoals de titel zegt. En dat geldt zowel voor iemand die een grote erfenis achterlaat, als voor iemand die van zijn bescheiden middelen iets wil opzijzetten voor anderen die het minder goed hebben.

Hoe is de gids opgebouwd?

De gids bevat drie delen.

Deel 1 gaat over schenken en nalaten aan het goede doel. Is geven aan een goed doel iets voor u? (hoofdstuk 1). Wat zijn belangrijke aandachtspunten bij schenkingen en testamenten? (hoofdstuk 2). Dan wordt specifiek ingezoomd op schenkingen (hoofdstuk 3). Nadien volgt een algemeen hoofdstuk over testamenten (hoofdstuk 4) en een hoofdstuk over testamenten voor het goede doel (hoofdstuk 5). Daarbij horen een woordenlijst en een overzicht van de belastingtarieven voor schenkingen en testamenten (bijlagen).

Opgelet: in deze gids enkel de belastingtarieven van Vlaanderen en Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Deze gids geeft in de tekst informatie over de situatie in de drie gewesten. De voorbeelden en tabellen van de belastingtarieven voor schenkingen en erfenissen zijn beperkt tot Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Die van het Waals Gewest vindt u in de Franse gids van testament.be of op de website vermeld in bijlage 3 en 4.

Deel 2 gaat over het ruime thema 'geven bij het levenseinde'. Daar horen testamenten en schenkingen uiteraard bij, maar u kunt nog zoveel andere dingen geven: een kans om afscheid te nemen als het einde nadert, een persoonlijke brief of een persoonlijk geschenk, allerlei praktische informatie voor uw nabestaanden enz.

Deel 3 gaat over de andere dingen die u kunt regelen voor het levenseinde: hoe ziet u de laatste fase van uw leven? Denkt u na over palliatieve zorg of euthanasie? Over het afstaan van uw organen of het afstaan van uw lichaam aan de wetenschap? Heeft u wensen voor uw uitvaart?

DEEL 1
**SCHENKEN EN
NALATEN AAN
HET GOEDE DOEL**

1 **GEVEN AAN HET GOEDE DOEL: IETS VOOR U?**

Een verhaal uit het leven gegrepen

Mariette en Céline

Mariette keek naar de zonnestralen die speelden met de damp die krinkelend uit de kom hete erwtensoep opsteeg. 'Hoe haal ik het in mijn hoofd om erwtensoep te bestellen op zo'n zonnige lentedag?', dacht ze. Ze had gezien hoe de ober, waarschijnlijk onbewust, heel even zijn rechterwenkbrauw had opgetrokken.

Haar vriendin Céline zat naast haar met gesloten ogen te genieten van de warme zon op haar gezicht. Voor Céline hoefde ze zich niet te schamen. Ze waren al meer dan 30 jaar vriendinnen. Ze hadden elkaar leren kennen in de wachtkamer bij de gynaecoloog. Die was weggeroepen voor een bevalling en ze raakten aan de praat. Bleek dat ze in dezelfde stad woonden. Dat creëerde een band. Céline woonde in een appartementje in het centrum, mijn 'nestje in 't hart van 't stad', zoals ze dikwijls zei. Mariette woonde in een statige witte villa aan de rand. Groot, en soms wat leeg. Nadien hadden ze elkaar, alsof het zo moest zijn, bij verschillende gelegenheden ontmoet. Het klikte tussen hen, alhoewel Mariette twintig jaar ouder was dan Céline.

De jaren waren voorbijgeleden. Céline was nooit op de ware gebotst. Kinderen had ze niet. Wel had ze een adoptie overwogen, maar de administratieve lijdensweg had haar uiteindelijk afgeschrikt. Mariette was weduwe. Haar Walter, een schat van een man, was vijf jaar geleden overleden. Maar dat hun gemeenschappelijke kinderwens niet in vervulling was gegaan, had altijd als een schaduw over hun huwelijk gehangen. Walter was zich met de jaren steeds meer gaan toeleggen op zijn bedrijf dat – het moet gezegd – uitgroeide tot een succesvolle kmo. Dat had het mogelijk gemaakt dat Mariette en Walter samen de halve wereld af konden reizen. Kort nadat Mariette met pensioen was gegaan, overleed Walter. En sindsdien zoeken de twee vrouwen spontaan elkaars gezelschap wat vaker op.

'Céline', zei Mariette, waardoor ze haar vriendin even liet opschrikken, 'hoe wil jij eigenlijk worden herinnerd ... na je dood?'

Ze hadden het er de laatste tijd al meer dan eens over gehad. Mariette was de zeventig voorbij. Hoewel ze nog zeer levenslustig was, had het besef van de eindigheid van het leven zich in haar hoofd genesteld. Dat was begonnen met de voordracht van een bekende psychiater, waar ze met een groepje vriendinnen naartoe waren geweest. Hij had hen op een grappige maar indringende manier met hun eindigheid en levenswaarden geconfronteerd. Wat is voor jou graag zien? Wat betekenen jij voor een ander? Hoe ongewoon gewoon wil je eigenlijk zijn? Het had Mariette en Céline niet meer losgelaten. Niet als een obsessie, maar als iets waar ze elkaar als hartsvriendinnen mee wilden helpen.

Als jong meisje had Mariette gedroomd van een leven als verpleegster in Afrika. Diep in de brousse, als een soort Florence Nightingale. Ze was uiteindelijk vroedvrouw geworden. Niet in Afrika, maar in het lokale ziekenhuis. Het leven zoals het is. Haar droom raakte op de achtergrond, verdrongen door de dagelijkse zorgen en de kleine en grote vreugdes. Maar nu, de zeventig voorbij, kwam die verloren gegane ambitie met alle kracht terug. Ze had het er al meermaals met Céline over gehad.

‘Mariette, ik vind dat zo’n verschrikkelijk moeilijke vraag.’

Céline zette zich wat rechter op haar stoel en keek haar vriendin diep in de ogen: ‘Kijk, Mariette, geld verdienen is voor mij nooit een doel op zich geweest. Ik heb redelijk zuinig geleefd. Toch heb ik nooit het gevoel gehad dat ik me daardoor iets hoefde te ontfemen. ‘Genieten, maar met mate’ was het motto van mijn vader. Geld verspillen terwijl er zoveel miserie is in de wereld, dat kan ik niet. Zoals je weet, steun ik enkele goede doelen. Omdat ik niet weet wat het leven me nog brengt, ben ik wel een beetje voorzichtig. Maar voor mijn testament twijfel ik niet. Mijn neven en nichten komen niets tekort. Ik zal mijn volledige erfenis aan één of twee goede doelen nalaten.’

Het bleef even stil. Bij Mariette was de situatie complexer. Zij had vooreerst veel meer geld dan Céline. Ze had ook een lievelingsneef, Paul. Paul was van het vrijgevochten type (‘alternatief’, zei Walter steevast, wat dat ook mocht betekenen). Hij was de enige van de familie met wie Mariette en Walter de pijn van hun niet-ervulde kindervens konden delen. Niet sentimenteel of triest, gewoon open. Paul zelf kwam niets tekort. Maar hij had al meermaals laten verstaan dat hij aan zijn dochter, die leed aan een ongeneeslijke ziekte en steeds meer zorg nodig had, onvoldoende geld zou kunnen nalaten. En Mariette hield van het meisje, dat sterk op haar vader geleek.

Daarnaast was het grote verlangen van Mariette om op de een of andere manier haar levensdroom – Afrika helpen – alsnog waar te maken. Maar ze had daar met niemand over durven spreken, tenzij met Céline.

Céline keek naar de grillige weerkaatsing van het zonlicht op het water. Mariette volgde haar blik. Enkel het geluid van wat watervogels en het zenuwachtige getik van servies uit de bistro doorbraken de stilte. 'Weet je, Mariette', zei Céline aarzelend, 'ik kan je wel helpen, maar jij zal uiteindelijk de beslissing moeten nemen. Ik denk dat het belangrijk is je hart te volgen.' En dan, met meer kracht: 'Ik denk dat je zowel je neef als een goed doel in Afrika zou kunnen steunen. Volgens mij is een schenking aan je neef terwijl je nog leeft de meest interessante formule. Een schenking aan een goed doel zou je daarentegen kunnen opnemen in je testament, want goede doelen betalen minder erfbelasting of successierechten. Maar daarover moet je je maar verder informeren ...'.

Op het gezicht van Mariette verscheen een brede glimlach die haar schoonheid onderstreepte. 'Dat zal ik eens uitzoeken. Je bent een schat, Céline.' Waarna ze met volle goesting de rest van haar erwtensoep oplepelde. Lente of niet.

Waarom zou u geven aan een goed doel?

Net als Mariette en Céline, vindt u het misschien een aangenaam vooruitzicht om nog iets te betekenen als u er niet meer bent. U overweegt om iets na te laten aan één of meerdere goede doelen, die u al vele jaren ondersteunt of waarvoor u al lange tijd veel sympathie heeft. Wie ouder wordt, beseft dat hij of zij niet langer moet wachten om daarvoor de nodige stappen te zetten.

U kunt kiezen voor een goed doel waarbij u zich om een of andere reden nauw betrokken voelt. Omdat u het zinvol vindt om een steentje bij te dragen tot een betere wereld. Omdat u iets wilt teruggeven aan de maatschappij voor de kansen die u zelf gekregen heeft. Of om een of andere persoonlijke reden: u kent iemand die aan een bepaalde ziekte lijdt, u bent ooit in de derde wereld geweest enzovoort.

Een testament voor een goed doel geeft u de kans om uw waarden te laten voortleven. Om impact te hebben op de wereld, op het leven van mensen, op de toekomst van kinderen.

Geven aan een goed doel via uw testament is één manier om het goede doel te steunen. U kunt ook schenken aan een goed doel terwijl u nog leeft. U kunt een kleine gift doen, die vanaf een bedrag van veertig euro fiscaal aftrekbaar is als het goede doel een erkenning heeft om fiscale attesten af te leveren. U kunt ook een relatief groot bedrag schenken aan het goede doel, waarmee u op het terrein van de schenkingen komt. Over die laatste soort schenkingen en over geven via testament leest u alles in deze gids.

Goede doelen zijn blij met gulle gevers. Ze hebben de extra middelen uit testamenten en schenkingen broodnodig. Vandaag meer dan ooit. Want sinds de economische crisis zijn de overheidssubsidies van veel organisaties teruggeschroefd. En de huidige Vlaamse Regering stelt voor vrijwel alle verenigingen nieuwe besparingen voorop. Voor maatschappelijke organisaties en instellingen worden fundraising, schenkingen en erfenissen dan ook een steeds belangrijkere bron van inkomsten.

Als u hen steunt, versterkt u uw engagement voor een betere wereld, voor bepaalde waarden en voor wat u echt belangrijk vindt. Geven via testament maakt u in die zin een beetje onsterfelijk.

Ongewenste berichten?

Omdat veel goede doelen minder subsidies krijgen dan vroeger, spreken ze hun potentiële donors vaker aan via e-mail, telefoon of per brief. Soms té veel naar uw aanvoelen? Geef dan een seintje aan het goede doel of schrijf u uit op de mailinglist van de organisatie. De strengere Europese regelgeving over privacy (2018) zou moeten resulteren in een transparanter en toegankelijker uitschrijfbeleid en minder ongevraagde mailings.

Wie van ongewenste reclame via de post verlost wil zijn, kan zich melden op de Robinsonlijst (<http://www.robinsonlist.be>).

Wie kan geven en nalaten aan een goed doel?

Iedereen kan geven en nalaten aan een goed doel. Daarvoor hoeft u geen miljonair te zijn. Steeds meer mensen zijn zich ervan bewust dat ze iets zinvols kunnen doen met hun centen. Vooral mensen zonder kinderen hebben daar behoefte aan, maar ook mensen met kinderen willen vaak een mooi gebaar stellen.

Doorgaans zijn het mensen van zestig jaar en ouder die daarover beginnen na te denken. Het pensioen lonkt en eventuele kinderen zijn het huis uit. Dat is voor hen hét moment om te bekijken hoe ze in die nieuwe levensfase iets kunnen betekenen voor de samenleving. Er zijn ook mensen die al op jongere leeftijd schenken of nalaten aan een goed doel.

Is geven en nalaten aan een goed doel populair?

Ja. Geven aan een goed doel zit in de lift. Gespecialiseerde notarissen en advocaten stellen vast dat het aantal testamenten met legaten aan het goede doel toeneemt.

Welke soorten goede doelen zijn er?

Er zijn veel verschillende soorten goede doelen, groot en klein, in uiteenlopende sectoren: sociale organisaties, organisaties voor mensen met een beperking, organisaties die werken voor of in de derde wereld, culturele organisaties, universiteiten en stichtingen voor wetenschappelijk onderzoek, milieuorganisaties, mensenrechtenorganisaties, dierenrechtenorganisaties.

Wat doet het goede doel met uw gift of nalatenschap?

De goede doelen maken de resultaten van hun acties zichtbaar in hun publicaties en op hun website. Vaak geven ze aan hoe uw gift of uw testament een impact kan hebben op de toekomstige generaties. En hoe u concreet het leven kunt verbeteren van een kind, een patiënt, iemand uit de derde wereld ...

Sommige mensen vragen zich af of hun schenking wel goed terechtkomt, of er niet te veel zal blijven 'plakken' onderweg. U kunt dat zelf nagaan. Informatie over fondsenwerving en uitgaven van een goed doel vindt u in het jaarverslag van de betreffende vereniging, dat vaak ook te raadplegen is op haar website.

Een heel aantal verenigingen hebben bovendien een kwaliteitskenmerk voor heldere en correcte fondsenwerving van de Vereniging voor Ethiek in de Fondsenwerving. Vaak hebben ze ook interne en externe controlemechanismen uitgebouwd om de besteding van hun inkomsten te bewaken.

Meer weten over geven en nalaten aan een goed doel?

Heel wat testamenten kunnen niet worden uitgevoerd omdat ze niet in de juiste vorm werden opgesteld of onzorgvuldig geformuleerd zijn. U heeft er dus alle belang bij om hiervoor een expert te raadplegen. Zo vermijdt u problemen achteraf bij de interpretatie en de uitvoering van uw laatste wil. Ook schenkingen moeten aan bepaalde regels voldoen.

Voor betrouwbare informatie over nalaten en schenken aan het goede doel kunt u terecht bij het goede doel zelf, bij uw notaris of vermogensbeheerder of bij testament.be.

1. Het goede doel

U overweegt om (een deel van) uw vermogen na te laten aan een goed doel. U heeft hierover nagedacht en bepaald naar welk(e) goed(e) doel(en) uw hart uitgaat.

Maar u zit nog met vragen die u graag vooraf beantwoord wilt zien door het goede doel zelf, bijvoorbeeld:

- Zal dit goede doel mijn legaat zeker aanvaarden?
- Kan ik bepaalde roerende goederen nalaten aan dit goede doel, bijvoorbeeld een verzameling kunstvoorwerpen?
- Zijn er bepaalde goederen die ik beter niet nalaat aan dit goede doel?
- Wat gebeurt er als ik vastgoed zou nalaten aan dit goede doel?
- Kan ik zelf bepalen wat er met bepaalde goederen (niet) mag gebeuren?

Met die vragen kunt u altijd terecht bij het goede doel zelf. Het zal een antwoord geven op al uw vragen.

Een voorafgaand gesprek met één of meerdere goede doelen kan zeer verhelderend werken. Zulke gesprekken zijn louter vrijblijvend. U bent zeker niet verplicht om de goede doelen waarmee u een gesprek heeft, op te nemen in uw testament. U blijft volledig vrij in uw keuze.

Het goede doel zal uw vraag om inlichtingen ook altijd met de nodige discretie behandelen. U hoeft dus in geen geval te vrezen dat uw wettelijke erfgenamen daarvan op de hoogte gebracht zullen worden.

2. Uw notaris

De notaris kan u inlichtingen geven over schenken en nalaten aan een goed doel, uw testament bewaren en ervoor zorgen dat het na uw overlijden wordt uitgevoerd zoals u het wenst. Notarissen kunnen ook akten opstellen om uw schenkingen en nalatenschap te regelen. Voor de meeste akten zijn ze gebonden aan een tarief dat hun wordt opgelegd door de wet. Het eerste contact is doorgaans gratis.

Meer informatie

<https://www.notaris.be>

3. testament.be

Als u de drempel naar de notaris of de vermogensbeheerder nog te hoog vindt, kunt u ook aan testament.be alle informatie vragen die u wenst. Daarover leest u meer onder volgend punt.

testament.be zet mensen aan om een testament te maken voor het goede doel

De vzw testament.be coördineert de nationale campagne testament.be. Ze is de grootste nationale groepscampagne van goede doelen ooit in België en groepeerde 120 organisaties. Organisaties groot en klein, oud en jong, uit allerlei maatschappelijke domeinen. Inkomsten via erfenissen en schenkingen kunnen voor elk van hen het verschil maken, zeker vandaag nu de inkomsten via subsidies doorgaans in dalende lijn gaan.

Maar velen weten niet dát en hoe ze voor goede doelen het verschil kunnen maken, via een erfenis of een schenking bij leven. Daarom bundelt testament.be de krachten, al sinds 2008, om beter bekend te maken dat mensen een goed doel kunnen opnemen in hun testament. En zo de opbrengsten uit

nalatenschappen en schenkingen voor maatschappelijke en culturele organisaties in België vergroten. De inspiratiebron voor testament.be was een gelijksoortige campagne in Engeland en Nederland, waar het publiek heel positief op reageerde.

Gratis informatie en advies geven over hoe u kunt schenken en nalaten aan het goede doel, is dus de kerntaak van testament.be.

Waar vindt u meer informatie van testament.be?

- in deze gids
- op de website: www.testament.be
- op de facebookpagina: www.facebook.com/testament.belgie
- bij de juridische expert van testament.be die bij u aan huis kan komen, altijd discreet en gratis
- e-mail: info@testament.be
- gsm: 0479 76 00 76

testament.be werkt transparant

De campagne testament.be wordt gerealiseerd met de lidgelden van de deelnemende organisaties. Uw schenking of erfenis gaat 100% naar het goede doel dat u kiest. testament.be ontvangt zelf nooit percentages op de bedragen die mensen schenken of nalaten aan een goed doel.

2

AANDACHTSPUNTEN BIJ TESTAMENTEN EN SCHENKINGEN

U kunt op twee manieren geven aan het goede doel. U kunt het doen via een testament na uw overlijden. U kunt ook geven terwijl u nog leeft, via een schenking.

De mogelijkheden om te geven aan het goede doel via een van die twee systemen zijn niet oneindig. De wet legt beperkingen op in verband met uw persoonlijke situatie en de situatie van het goede doel.

Het nieuwe erfrecht (wet van 31 juli 2017) dat van toepassing is sinds 1 september 2018, brengt een aantal belangrijke wijzigingen aan tegenover vroeger.

In dit hoofdstuk nemen we op basis van de nieuwe wetgeving gezamenlijke aandachtspunten voor schenkingen en testamenten aan het goede doel onder de loep: uw persoonlijke situatie (gehuwd? reservataire erfgenamen?), de situatie van het goede doel en de goedkeuring door de overheid (die evenwel minder belangrijk is dan vroeger). In de volgende hoofdstukken wordt verder ingegaan op respectievelijk schenkingen (hoofdstuk 3) en testamenten (hoofdstuk 4 en 5).

Bepaalde juridische begrippen die in dit hoofdstuk aan bod komen, worden verder uitgewerkt in de volgende hoofdstukken. U vindt ze ook uitgelegd in de woordenlijst (zie bijlage 2).

1. Bent u gehuwd?

Als u gehuwd bent, bepaalt het huwelijksvermogensstelsel wie van de echtgenoten met welk vermogen een schenking kan doen. Zo moeten echtgenoten die gehuwd zijn onder een stelsel van gemeenschap van goederen, in de regel allebei toestemming geven voor een schenking van gemeenschappelijke goederen. Wie (een deel van) het eigen vermogen wil schenken, kan dat in principe wel zonder toestemming van de andere echtgenoot. Het huwelijksvermogensstelsel regelt ook de aanspraken op het vermogen van de echtgenoten bij het overlijden van een van hen, waarover verder meer.

2. Zijn er wettige erfgenamen met voorbehouden erfdelen ('reserves')?

Het erfvermogen kan volgens de wet worden opgedeeld in twee delen: het voorbehouden erfdeel en het beschikbaar deel. Bij het erfvermogen worden

ook alle schenkingen bij leven in rekening gebracht (zie verder: fictieve massa van de nalatenschap).

Voorbehouden erfdeel: wijzigingen in het nieuwe erfrecht

Volgens de wet bent u niet altijd helemaal vrij om te kiezen aan wie u uw vermogen nalaat. In België bestaat er zoiets als het voorbehouden deel van de nalatenschap. Dat is het stuk van uw erfenis waarover u niet vrij kunt beschikken omdat bepaalde erfgenamen, bijvoorbeeld de echtgenoot en de kinderen, er recht op hebben. Deze erfgenamen noemt men de *reservataire erfgenamen*: de erfgenamen die door de wet worden beschermd en recht hebben op een minimumdeel van uw nalatenschap, *de reserve of het voorbehouden erfdeel*.

Op dat punt heeft het nieuwe erfrecht tot een ingrijpende verandering geleid. Sinds 1 september 2018 is de reserve kleiner. Bovendien wordt de bescherming van het voorbehouden deel in natura omgevormd naar een bescherming van het voorbehouden deel in waarde. En het voorbehouden deel van de ouders wordt afgeschaft.

Slechts de helft van de erfenis voorbehouden voor de kinderen

In het nieuwe erfrecht blijven de kinderen en de echtgenoot reservataire erfgenamen, maar de wettelijke reserve van de kinderen vermindert. Ongeacht het aantal kinderen, wordt de reserve van de kinderen in alle gevallen beperkt tot de helft van de nalatenschap.

Tot 31 augustus 2018 varieerde de reserve van de kinderen naargelang hun aantal. Voor één kind was de reserve gelijk aan de helft van de erfenis. Twee kinderen hadden ieder recht op minstens een derde van de erfenis, samen dus minstens twee derde. Drie of meer kinderen hadden samen recht op minstens drie vierde van de erfenis.

De reserve van de langstlevende echtgenoot wijzigt niet met de nieuwe wet. Die bestaat naar zijn of haar keuze uit het vruchtgebruik van de helft van de nalatenschap of uit het vruchtgebruik van de gezinswoning en van het daarin aanwezige huisraad, ook al zou dit in waarde de helft van de nalatenschap overschrijden.

Voorbehouden deel voor de ouders afgeschaft

Als u geen kinderen heeft, kregen uw ouders volgens de oude regels een voorbehouden deel van uw nalatenschap. Onder het nieuwe erfrecht wordt de reserve van de ouders afgeschaft. Dat wil evenwel niet zeggen dat ouders niet meer erven. Zij behouden hun wettelijk erfrecht, maar dit zal niet meer onaantastbaar zijn. Als u geen kinderen heeft en niets anders heeft bepaald, zullen uw ouders nog altijd een wettelijk erfrecht hebben. Maar voortaan kunt u hen dit volledig ontnemen. Er is wel in een compensatie voorzien voor de afschaffing van deze reserve: als de ouders zorgbehoevend zouden zijn op het moment van uw overlijden, kunnen ze een onderhoudsvordering instellen ten laste van uw nalatenschap.

Reserve in waarde in plaats van in natura

Volgens de oude regels hadden de reservataire erfgenamen recht op hun reserve in natura. Als hun reserve geschonden werd, konden ze eisen dat geschonken goederen in natura naar de nalatenschap terugkeerden ('inkorting in natura'). Daardoor waren schenkingen onder de oude regels kwetsbaar.

In het nieuwe erfrecht is de reserve omgevormd naar een reserve in waarde. De reservataire erfgenamen kunnen enkel de waarde opeisen van de schenkingen die hun reserve aantasten, niet meer de geschonken goederen in natura. Het goede doel moet in zo'n geval de waarde van de schenking vergoeden, bijvoorbeeld via een betaling in geld, maar het mag het geschonken goed zelf behouden.

Geef de reservataire erfgenamen wat hen toekomt

Een reservataire erfgenaam kunt u juridisch niet onterven. Schenkingen of legaten kunnen hieraan geen afbreuk doen, ook niet als ze bestemd zijn voor een goed doel. Als dit wel gebeurt, dan kunnen de reservataire erfgenamen na uw overlijden weigeren het testament uit te voeren. Op vraag van een reservataire erfgenaam kunnen de schenkingen en legaten die zijn reserve aantasten, worden ingekort.

De reservataire erfgenamen kunnen zich na het overlijden wel altijd neerleggen bij wat in het testament of bij de schenking bepaald is, ook als dat hun voorbehouden erfdeel aantast. Dat blijft zo in het nieuwe erfrecht.

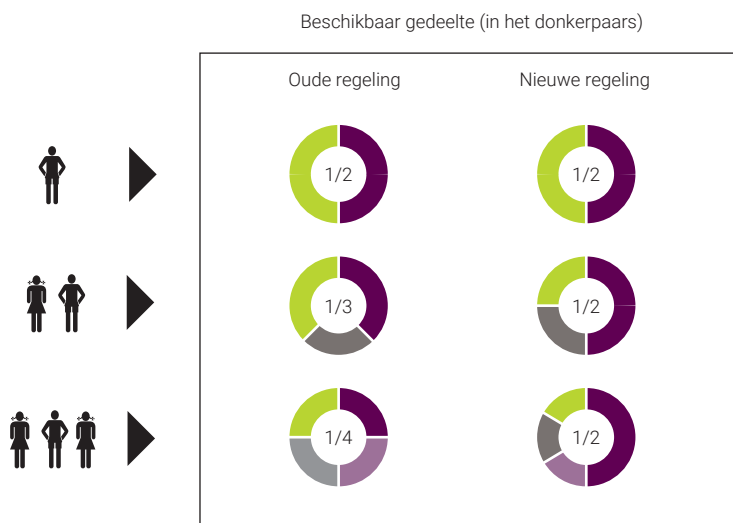
Daar komt er bovendien een nieuwe mogelijkheid bij. Men kan *vooraf* een bindende overeenkomst sluiten waarin de kinderen van de erflater verklaren dat giften aan een goed doel niet ingekort zullen worden, ook al tasten ze hun reserve aan.

Het beschikbaar deel wordt groter vanaf twee kinderen

Na aftrek van het voorbehouden deel rest er van uw nalatenschap *het beschikbaar deel*. Dat is het deel waarover u zelf kan beschikken en dat u een bestemming kan geven naar eigen keuze, hetzij via schenkingen terwijl u leeft, hetzij bij testament.

Het beschikbaar deel is het verschil tussen de totale omvang van de nalatenschap en de reservataire erfaanspraken. Daarom is het belangrijk om te weten welke erfgenamen een reserve hebben en hoe groot die reserve is.

Volgens de oude regels varieerde de reserve van de kinderen naargelang het aantal kinderen. In het nieuwe erfrecht wordt de reserve, ongeacht het aantal kinderen, beperkt tot de helft van de nalatenschap. Als u twee of meer kinderen heeft, wordt het beschikbaar deel van uw nalatenschap dus groter dan in de oude regeling.

De fictieve massa samenstellen om reserve en beschikbaar deel te berekenen

Om de reserve en het beschikbaar deel te berekenen, moet men de zogenaamde *fictieve massa van de nalatenschap* samenstellen. Dit gebeurt als volgt:

1. Men neemt de goederen die de overledene op datum van zijn overlijden nog bezat volgens hun waarde op die datum.
2. Van de totale waarde van alle goederen trekt men de schulden af die de overledene heeft nagelaten.
3. De goederen die de overledene tijdens zijn leven heeft weggeschonken, ongeacht wanneer, worden fictief hieraan toegevoegd: alle schenkingen van de overledene tijdens zijn leven (behalve gebruikelijke schenkingen, zoals huwelijkscadeaus en verjaardagsgeschenken):
 - goederen die buiten erfdeel zijn geschonken;
 - goederen die als voorschot op een erfdeel aan een erfgenaam worden geschonken en die deze erfgenaam moet inbrengen.

De waardering van de schenkingen gebeurde volgens de oude regels op het tijdstip van het overlijden. In het nieuwe erfrecht gebeurt dat op basis van de intrinsieke waarde van de geschonken goederen, geïndexeerd tot de dag van het overlijden.

Op basis van deze berekening worden het beschikbaar deel en de reserve vastgelegd.

3. Wat is de juridische situatie van het goede doel?

Een belangrijke regel is dat het goede doel moet bestaan op het ogenblik van uw schenking of van het opvallen van uw nalatenschap. Het volstaat dus niet dat de procedure tot oprichting van start is gegaan. Het goede doel moet juridisch bestaan, het moet 'rechtspersoonlijkheid' hebben. Vzw's, internationale vzw's en stichtingen zijn de belangrijkste rechtspersonen met onbaatzuchtig doel.

Vooraf voor legaten kan de rechtspersoonlijkheid van het goede doel soms een probleem vormen. Er verloopt immers altijd een periode tussen het opmaken van het testament en het opvallen van de nalatenschap.

Daarom kunt u in een legaat aan het goede doel aangeven dat het nagestreefde doel van de organisatie of instelling waaraan u wilt geven, primeert boven de identiteit van de rechtspersoon. U kunt expliciet in uw

testament vermelden dat bij ontbinding of vereffening van de organisatie waaraan u wilt geven, de erfenis toekomt aan een organisatie die hetzelfde maatschappelijk doel wil bereiken. U kunt daarvoor ook een concreet alternatief formuleren.

4. Is er een machtiging nodig van de overheid?

Regelingen onder levenden of bij testament 'ten voordele van de armen van een gemeente of van instellingen van openbaar nut' hebben slechts gevolg voor zover de bevoegde overheid daartoe machtiging geeft. Dat zegt het Burgerlijk Wetboek. Maar deze regel wordt in de praktijk zeer sterk afgezwakt via de bestaande uitzonderingen.

Algemene regel: machtiging nodig

Als algemene regel geldt vandaag nog altijd dat giften (schenkingen en legaten) voor publieke en private rechtspersonen met onbaatzuchtig doel in principe een machtiging nodig hebben van de bevoegde overheid.

Uitzonderingen op deze regel

Op deze algemene regel bestaan grote uitzonderingen waarin geen machtiging van de overheid nodig is, waaronder de volgende drie.

1. De schenkingen tot 100.000 euro en alle legaten

Voor schenkingen aan private rechtspersonen met onbaatzuchtig doel waarvan de nettowaarde niet boven de 100.000 euro ligt, moeten vzw's, internationale vzw's en stichtingen geen machtiging meer vragen aan de overheid.

Voor hen is ook de goedkeuring van de overheid niet meer vereist voor legaten, wat het bedrag ervan ook is.

Vzw's, internationale vzw's en stichtingen hebben vandaag dus enkel nog de machtiging van de overheid nodig voor schenkingen met een nettowaarde van meer dan 100.000 euro. De toezienende overheid kan een gehele of gedeeltelijke goedkeuring verlenen of weigeren om een goedkeuring te verlenen. Ze kan ook een goedkeuring verlenen onder voorwaarden.

Als het goede doel geen goedkeuring heeft gevraagd voor een schenking, is het er geen eigenaar van en kan het ook niet ten volle over de goederen beschikken. De wet bepaalt echter geen termijn voor het indienen van een verzoek tot goedkeuring. In de praktijk werd nog goedkeuring verleend als het verzoek na zes jaar werd ingesteld.

2. Handgiften en bankgiften

Handgiften en bankgiften aan vzw's, internationale vzw's en stichtingen zijn nooit aan goedkeuring onderworpen, ongeacht het bedrag.

3. Giften aan Vlaamse universiteiten en Vlaamse universitaire centra

Ook giften aan Vlaamse universiteiten of Vlaamse universitaire centra zijn vrijgesteld van goedkeuring. Er geldt wel een meldingsplicht aan de Vlaamse Regering:

- als de schenking onroerende goederen bevat;
- als de waarde van de goederen meer bedraagt dan 1.000.000 euro;
- als de schenking met lasten bezwaard is.

Hoe verloopt de procedure van machtiging?

De goedkeuring voor schenkingen aan goede doelen wordt niet langer bij koninklijk besluit toegekend, maar bij beslissing van de minister van Justitie of zijn vertegenwoordiger.

De procedure tot goedkeuring vraagt inspanningen van het goede doel, 'de begunstigde rechtspersoon'. De vzw, internationale vzw of stichting moet zelf de goedkeuring vragen aan de Federale Overheidsdienst Justitie met toevoeging van een aantal verplichte stukken.

In de praktijk worden de schenkingen aan goede doelen die nog een machtiging nodig hebben, meestal goedgekeurd door de overheid.

Meer informatie

https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/verenigingen_en_stichtingen/schenking

3

ABC VAN SCHENKINGEN AAN HET GOEDE DOEL

Als u wenst te geven aan het goede doel, kunt u dat doen na uw overlijden via een testament. U kunt ook geven terwijl u nog leeft, via een schenking.

Dit hoofdstuk zoomt in op schenkingen bij leven.

Het geeft de verschillende mogelijkheden aan om een schenking te doen. U kunt ervoor langsgaan bij een notaris, maar er zijn ook andere mogelijkheden. Ook de voorwaarden die u kunt koppelen aan uw schenking komen aan bod. U kunt bijvoorbeeld het vruchtgebruik behouden van een woning of van de aandelen die u heeft geschonken. Tot slot gaat het over de fiscale gevolgen van een schenking. De schenking aan goede doelen geniet van een gunstregime in vergelijking met de normale regeling van schenkbelasting of schenkingsrecht.

1. Aan welke criteria moet een schenking voldoen?

Alle schenkingen moeten aan de volgende juridische criteria voldoen:

- U moet zich als schenker dadelijk, onherroepelijk en definitief van de geschonken zaak ontdoen.
- Het goede doel moet de schenking aanvaarden.
- De schenking moet gebeuren onder levenden: de schenker en de begiftigde moeten leven bij de schenking en de aanvaarding (en het goede doel moet juridisch bestaan).
- De schenking moet gratis zijn. Het mag dus bijvoorbeeld niet gaan om de terugbetaling van een schuld.

2. Hoe kunt u een schenking doen?

Voor een schenking aan een goed doel heeft u verschillende mogelijkheden.

U kunt kiezen voor een schenking via notariële akte. De schenking via notariële akte wordt een *rechtstreekse schenking* genoemd: de schenking komt dan tot stand via deze akte. Onroerende goederen moeten altijd via een notaris worden geschonken.

Als u roerende goederen wilt schenken, kunt u ook kiezen voor alternatieve schenkingstechnieken, zoals de handgift, de bankgift of een derdenbeding. Een onderhands geschrift kan hierbij bevestigen dat de schenking zal gebeuren of gebeurd is. Ook deze alternatieve schenkingstechnieken zijn wettelijk in orde.

1. Via een notariële akte

Als een schenking tot stand komt via een geschrift, moet ze gebeuren via notariële akte. Want alle akten (officiële documenten) die een schenking onder levenden tot stand brengen, moeten worden verleden voor de notaris, zo zegt het Burgerlijk Wetboek. Een onderhandse schenkingsovereenkomst is een nietige schenking.

Een schenking is slechts definitief als ze door het goede doel wordt aanvaard in de schenkingsakte zelf of in een latere authentieke akte, die dan aan de schenker moet worden betekend.

Zolang het goede doel de schenking in zijn voordeel niet aanvaardt, bindt ze de schenker niet. In die periode kunt u dus altijd op uw schenkingsaanbod terugkomen.

De wet en de statuten van een goed doel bepalen wie precies een schenking ten voordele van deze organisatie kan aanvaarden. Het goede doel kan u hierover altijd informeren.

Verder zijn er een aantal vormvereisten vastgelegd. Schenkt u bijvoorbeeld roerende goederen, zoals geld, aandelen, obligaties, juwelen, kunst, dan moet de schenking gepaard gaan met een staat van schatting. Dat is een opsomming en een individuele schatting van de geschonken goederen, ondertekend door de schenker en het goede doel. De staat van schatting moet aan het oorspronkelijke document van de schenking worden gehecht. Het is aangewezen de staat ook door de notaris te laten ondertekenen.

Worden deze vormvereisten niet nageleefd, dan kan men voor de rechter de nietigheid vorderen.

2. Via een handgift

Wat is een handgift?

Wilt u de strikte vormvereisten van de notariële schenking vermijden, dan kunt u kiezen voor een handgift. Daarbij schenkt u goederen letterlijk van hand tot hand. Een handgift is uiteraard slechts mogelijk voor zaken die men effectief van hand tot hand kan overdragen, bijvoorbeeld cash geld of kunstwerken.

Aan welke voorwaarden moet een handgift voldoen?

Net als elke andere vorm van schenking, moet de handgift aan de vier bovengenoemde juridische criteria voldoen.

Het is een schenking zonder vormvoorwaarden, waarvoor geen akte moet worden opgemaakt.

Wilt u toch iets op papier zetten?

Als bewijs van een gedane handgift wordt tussen partijen vaak een aanvullende overeenkomst afgesloten, in het juridische jargon een *pacte adjoint* genoemd. Of er worden aangetekende brieven over en weer gezonden.

Wilt u bepaalde voorwaarden koppelen aan uw gift, dan moet u ze opnemen in zo'n aanvullende overeenkomst. Het is belangrijk dat die overeenkomst wordt opgemaakt ná de schenking en als bewijs van de gedane schenking. Het document zelf mag dus de schenking niet tot stand brengen. U kunt hiervoor het best een advocaat of een notaris raadplegen.

Het *pacte adjoint* staat los van de eigenlijke schenking en brengt op zich geen betaling van schenkbelasting/schenkingsrecht mee.

3. Via een bankgift of een derdenbeding

De schenking via een notariële akte en via een handgift zijn rechtstreekse schenkingen. U kunt ook een onrechtstreekse schenking doen, bijvoorbeeld via een bankgift of een derdenbeding.

U kunt schenken aan een goed doel door geld van uw rekening naar de rekening van het goede doel over te schrijven of door aandelen uit uw effectenrekening te lichten. Dat is een *bankgift*. Als bewijs van een gedane bankgift kunt u, net als bij de handgift, een aanvullende overeenkomst of *pacte adjoint* afsluiten.

Een andere mogelijkheid is een zogenaamd *derdenbeding*. Een derdenbeding is een bepaling (beding) in een overeenkomst, waarop een derde die geen partij is bij de betreffende overeenkomst – in dit geval een goed doel – een beroep kan doen. U kunt bijvoorbeeld als schenker een levensverzekering afsluiten op uw hoofd, met het goede doel als begunstigde.

3. Kunt u voorwaarden opleggen bij een schenking?

Een schenking onder levenden is een akte waarbij de schenker zich dadelijk en onherroepelijk van de geschonken zaak ontdoet ten voordele van de begiftigde die ze aanneemt. Zo staat het in het Burgerlijk Wetboek. De schenker heeft dan niets meer te zeggen over dat vermogen en de inkomsten die het oplevert.

Maar misschien is dat niet wat u wenst. U wilt tijdens uw leven al wel aan een goed doel schenken, maar ook nog een bepaalde zekerheid voor uw oude dag inbouwen of een zekere controle over uw vermogen behouden. Zo bent u gerust dat u niet in financiële moeilijkheden komt, bijvoorbeeld als u naar een serviceflat of een rust- en verzorgingstehuis gaat.

Maakt u zich geen zorgen. Dat kunt u allemaal regelen. U kunt in de notariële schenkingsakte of in een *pacte adjoint* (bij een hand- of bankgift) bepaalde voorwaarden, lasten en modaliteiten laten opnemen. Zo kunt u bepalingen uitstippelen om de inkomsten van het geschonken vermogen te behouden, om de geschonken goederen binnen de eigen familie te behouden, om een belastingbesparing voor de familieleden in de tweede graad te bekomen enzovoort.

Bij schenkingen kunt u onder meer de volgende bepalingen toevoegen.

1. Voorbehoud van vruchtgebruik

U kunt een schenking doen met voorbehoud van vruchtgebruik. U schenkt dan de blote eigendom, terwijl het vruchtgebruik levenslang bij u blijft.

Het *vruchtgebruik* is het recht om gebruik te maken van goederen die aan een ander toebehoren en daarvan de vruchten te genieten. U kunt bij een schenking met voorbehoud van vruchtgebruik bijvoorbeeld nog blijven wonen in het huis dat u heeft geschonken of de huurinkomsten daarvan ontvangen. U kunt ook de interesten en dividenden krijgen of het stemrecht uitoefenen dat verbonden is aan de aandelen die u heeft geschonken. Het voorbehoud van vruchtgebruik kan u dus helpen om zelf aan het roer te blijven.

Om de controle over het geschonken vermogen te behouden, kunt u het vermogen dat u wilt wegschenken ook inbrengen in een vennootschap (bv. een eenvoudige burgerlijke maatschap). De delen daarvan kunt u dan aan het goede doel vermaken.

Als u kiest voor het voorbehoud van vruchtgebruik, is het aangewezen om uw schenking via een notariële akte te doen.

U kunt in de schenkingsakte ook aangeven dat als u eerst overlijdt, het vruchtgebruik toekomt aan een derde persoon, bijvoorbeeld uw echtgenoot of samenwonende partner.

Bij uw overlijden komt er een einde aan het vruchtgebruik, waardoor de blote eigenaar automatisch volle eigenaar wordt van het goed. Pas dan wordt het goede doel dus de volle eigenaar.

Voor het goede doel kan het voorbehoud van vruchtgebruik bij schenking wel praktische problemen opleveren. Het moet immers bij de schenking meteen schenkbelasting/schenkingsrecht op de waarde van de volle eigendom betalen, maar het zal de goederen pas (veel) later kunnen gebruiken.

Wettelijk voortgezet vruchtgebruik van de langstlevende echtgenoot

De langstlevende echtgeno(o)t(e) kan een zogenaamd wettelijk voortgezet vruchtgebruik verkrijgen als de overleden partner tijdens zijn of haar leven goederen heeft geschonken met voorbehoud van vruchtgebruik. Dat is mogelijk sinds 1 september 2018. Hetzelfde geldt voor de langstlevende wettelijke samenwonende partner, maar dan enkel voor de gezinswoning die is geschonken met voorbehoud van vruchtgebruik en het daarin aanwezige huisraad.

Het wettelijk voortgezet vruchtgebruik komt enkel toe aan de langstlevende echtgenoot of wettelijk samenwonende partner als die al gehuwd was of al wettelijk samenwoonde met de schenker op het ogenblik van de schenking én als de schenker vóór zijn overlijden geen afstand van zijn vruchtgebruik heeft gedaan. De schenker kan dit wettelijk voortgezet vruchtgebruik testamentair ook uitsluiten.

Het wettelijk voortgezet vruchtgebruik is een erfrecht van de langstlevende, waarop dus successierechten zijn verschuldigd. In Vlaanderen is dit principe expliciet in de wet ingeschreven. Het Waalse gewest en het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest hebben dit nog niet in hun respectievelijke wetgeving overgenomen, maar ook daar zullen successierechten betaald moeten worden. Men oordeelt daar dat het wettelijk voortgezet vruchtgebruik een belastbare verkrijging bij overlijden is, waarop op basis van de reeds bestaande wetgeving successierechten zijn verschuldigd.

Als u in de schenkingsakte echter bepaalt dat het vruchtgebruik dat u zich heeft voorbehouden bij uw overlijden moet toekomen aan uw echtgeno(o)t(e), dan verkrijgt die het vruchtgebruik door een specifieke clausule in de schenkingsakte en dus niet krachtens de wet, het zogenaamde beding van terugval. In dat geval is in Vlaanderen het verkrijgen van het vruchtgebruik niet onderworpen aan de erfbelasting, maar wel aan de schenkbelasting. Aangezien deze schenkbelasting meestal lager ligt dan de erfbelasting, kiest u dus beter voor de terugval van vruchtgebruik dan voor het wettelijk voortgezet vruchtgebruik. In Brussel en Wallonië daarentegen zijn er op de terugval van vruchtgebruik wel successierechten verschuldigd.

2. Vervreemdingsverbod

U kunt ook bepalen dat het goede doel uw schenking niet mag vervreemden zonder uw akkoord. De schenking mag bijvoorbeeld niet verkocht of weggeschonken worden. Zo kunt u de goede uitvoering van uw recht op vruchtgebruik of van uw rente waarborgen.

Dit verbod moet zeer zorgvuldig worden beschreven. De huidige rechtsleer lijkt een vervreemdingsverbod te aanvaarden als het beperkt is in de tijd en een rechtmatig belang dient. Dat is het geval bij een vervreemdingsverbod dat ingebakken zit in een schenking met voorbehoud van vruchtgebruik. Het verbod is dan beperkt in de tijd, namelijk het leven van de schenker. Het dient ook een rechtmatig belang, namelijk het 'rustig genot' van de schenker die niet plots geconfronteerd wil worden met een vreemde blote eigenaar.

3. Andere voorwaarden

U kunt als u dat wenst nog andere bepalingen aan uw schenking koppelen. U moet daarbij wel de essentie van de schenking en van de diverse schenkingsvormen respecteren.

Een schenking waarbij u aan het goede doel oplegt om het geschonken vermogen voor een welomschreven onderzoek aan te wenden, is bijvoorbeeld perfect geldig.

4. Wat zijn de fiscale gevolgen van een schenking?

Fiscaliteit bij schenkingen en testamenten: de juiste termen

- In Vlaanderen spreken we over **schenkbelasting** en **erfbelasting (officiële termen sinds 1 januari 2015)**.
- In het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest en het Waalse Gewest spreken we over **schenkingsrecht** en **successierecht**.

Op hand- en bankgiften is er op zich geen schenkbelasting of schenkingsrecht verschuldigd.

Deze schenkingen zullen wel nog worden belast in de erfbelasting of het successierecht als de schenker overlijdt binnen (in principe) de drie jaar na de schenking, tenzij de schenkbelasting (het schenkingsrecht) intussen spontaan betaald zou zijn. Overlijdt de schenker ná de periode van (in principe) drie jaar, dan is het roerend vermogen belastingvrij tijdens het leven overgedragen. Handgiften en bankgiften zijn dus onbelast als u als schenker na de hand- of bankgift in de regel nog drie jaar blijft leven.

In Vlaanderen zijn er plannen om de termijn voor niet-geregistreerde schenkingen te verlengen van drie naar vier jaar. Zo wil men mensen aanmoedigen om hun schenking te laten registreren of te schenken via notariële akte. De schenkingen via een notariële akte vallen wel onder de schenkbelasting of het schenkingsrecht, onder meer alle schenkingen van onroerende goederen. Schenkingen aan goede doelen genieten daarbij een gunsttarief tegenover de normale regeling die van kracht is.

1. Normale regeling: schenkbelasting/schenkingsrecht

Schenkingsrechten zijn een gewestbelasting. Ze verschillen tussen het Vlaamse, het Brusselse Hoofdstedelijk en het Waalse Gewest. De inning van die gewestbelasting was vroeger voor de drie gewesten een bevoegdheid van de federale overheid.

In Vlaanderen is sinds 2015 de Vlaamse Belastingdienst (VLABEL) bevoegd voor de inning van het schenkingsrecht, nu in Vlaanderen *schenkbelasting* genoemd. De wetgeving ter zake is overgeheveld naar de Vlaamse Codex Fiscaliteit. In het Waalse en het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest blijft deze bevoegdheid voorlopig nog bij de federale overheid.

Om te weten welke gewestelijke tarieven op u van toepassing zijn, kijkt men naar uw fiscaal domicilie de laatste vijf jaar voor uw schenking. Als u in de vijf jaar vóór de schenking in verschillende gewesten uw fiscale woonplaats had – wat staat voor uw effectieve woonplaats – dan gelden de tarieven van het gewest waar u in die periode het langst heeft gewoond.

De schenking van roerende goederen wordt in de regel belast aan een vlak tarief van 3% of 7% in het Vlaamse Gewest en in Brussel, en aan een vlak tarief van 3,3% of 5,5% in het Waalse Gewest. Het gehanteerde tarief is afhankelijk van de band van verwantschap tussen schenker en begiftigde. Schenkingen van roerend goed aan familieleden en vrienden kunnen dus belastingvriendelijk gebeuren.

Voor **schenkingen van onroerende goederen** zijn er aparte tarieven voor verschillende familiale en andere categorieën, die doorgaans zwaarder zijn. Ze worden procentsgewijs hoger naarmate het belastbare bedrag stijgt. In Vlaanderen zijn er sinds 1 juli 2015 nog slechts twee tariefcategorieën, met telkens vier verschillende tarieven. Voor schenkingen in de rechte lijn en tussen partners gaat het om een tarief van 3% tot 27%. Voor schenkingen in de niet-rechte lijn varieert dit tarief van 10% tot 40%. De lagere tarieven gelden voor de schenking van gebouwen onderworpen aan een energetische renovatie of van gebouwen met conformiteitsattest die verhuurd worden.

Vanaf 1 januari 2016 zijn ook de tarieven op schenkingen van onroerende goederen in Brussel en Wallonië drastisch verlaagd. Sinds 1 september 2018 heeft het Waalse Gewest de onroerende schenkingsrechten bijkomend verlaagd, waardoor de tarieven in het Waalse Gewest identiek zijn aan deze in het Vlaamse en het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest. Er is wel nog één belangrijk verschil: partners die langer dan een jaar feitelijk samenwonen, worden in Vlaanderen gelijkgesteld met wettelijke samenwonenden en gehuwden. In Brussel en Wallonië is dat niet het geval.

Meer informatie?

- Zie de tabellen in bijlage 3 over schenkbelasting/schenkingsrecht
- <https://belastingen.vlaanderen.be/tarief-onroerende-goederen-energetische-renovatie-of-verhuring>

Schenken voor een Belgische notaris moeten worden geregistreerd. Ze worden dus naargelang het geval belast volgens de tarieven in de Vlaamse Codex Fiscaliteit, het Brusselse dan wel het Waalse Wetboek der registratie-, hypotheek- en griffierechten. Als een schenking werd belast in de schenkbelasting/het schenkingsrecht, zal ze in principe niet meer worden belast in de erfbelasting of het successierecht.

2. Schenkingen aan goede doelen: een gunstregime

Schenken van roerend goed aan familieleden en vrienden kunnen dus belastingvriendelijk gebeuren, soms zelfs tegen 0%. De schenkingen van onroerende goederen worden zwaarder belast, maar de tarieven zijn recent wel verlaagd in alle gewesten.

Voor schenkingen aan goede doelen is er echter een afzonderlijk vast tarief, zowel voor roerende als onroerende schenkingen:

- In het Vlaamse Gewest geldt vandaag een uniform tarief van 5,5% voor schenkingen aan goede doelen, zowel uit de publieke als uit de private sector.
- In het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest gaat het vooral om tarieven van 6,6% of 7%.
- In het Waalse Gewest bedraagt het schenkingsrecht op schenkingen aan goede doelen doorgaans 7% of 5,5%. Er is ook een tarief van 0% voor schenkingen aan onder meer het Waalse Gewest en de Franse Gemeenschap.

Meer informatie?

Zie bijlage 3, tabel 5

4

ABC VAN TESTAMENTEN - ALGEMEEN KADER

Als u geen testament heeft opgemaakt, bepaalt de wet wie uw erfenis krijgt: uw kinderen, uw langstlevende echtgenoot of uw wettelijk samenwonende partner. Heeft u geen kinderen, dan bepaalt de wet welke andere familieleden erven in volgorde van hun graad. Als u geen wettelijke erfgenamen heeft en geen testament heeft opgemaakt, dan gaat uw nalatenschap naar de Staat.

Als u een deel van uw erfenis aan een goed doel wilt nalaten, dan moet u een testament opstellen. Alleen zo bent u zeker dat uw geld terechtkomt waar u wilt.

Een testament maken hoeft niet moeilijk te zijn, maar u moet wel enkele regels volgen. Het is ook niet enkel iets voor multimiljonairs. U kunt ook kleinere bedragen nalaten. Of u kunt goederen met een bepaalde waarde opnemen in uw testament, zoals meubelen, kunstwerken of juwelen. Ook uw eigen woning vormt vaak een belangrijk stuk van uw vermogen.

U bent misschien rijker dan u denkt. Het loont dus wellicht de moeite om eens na te denken over wat u bezit en wat u wilt nalaten en aan wie. Deel 2 verderop in deze gids kan u daarbij helpen.

Dit hoofdstuk beschrijft hoe de wet de nalatenschap regelt als u gehuwd bent en als u wettelijk samenwoont. Verder bepalen de orde en de graad van bloedverwantschap wie uw erfgenamen zijn. De wet voorziet ook in de bescherming van de langstlevende echtgenoot.

Het is evenwel mogelijk om binnen bepaalde grenzen af te wijken van het wettelijk kader van de nalatenschap, op voorwaarde dat u een testament opstelt. Dat is het tweede grote thema van dit hoofdstuk.

Enkel over Belgische nalatenschappen

Dit en volgend hoofdstuk over de wettelijke en/of testamentaire afwikkeling van een nalatenschap gelden enkel voor zuiver 'Belgische' nalatenschappen. Voor grensoverschrijdende nalatenschappen gelden bij de opmaak van een testament specifieke aandachtspunten. Raadpleeg daarvoor uw notaris. Voor de afwikkeling van zulke nalatenschappen en voor de geldigheid van een testament kan specifieke regelgeving van toepassing zijn.

1. Hoe regelt de wet de nalatenschap?

U kon het al lezen in hoofdstuk 2: volgens de wet bent u niet altijd helemaal vrij om te kiezen aan wie u uw vermogen nalaat. In België bestaat er zoiets als *het voorbehouden deel van de nalatenschap*. Dat is het stuk van de erfenis waarover u niet vrij kunt beschikken omdat bepaalde erfgenamen er recht op hebben. Deze *reservataire erfgenamen* kunt u nooit onterven: uw echtgenoot of echtgenote, uw kinderen en in bepaalde gevallen uw kleinkinderen. Onder de nieuwe wet, die in werking trad op 1 september 2018, behoren de (groot)ouders niet langer tot de categorie van reservataire erfgenamen.

Sindsdien ook bedraagt de reserve altijd de helft, ongeacht het aantal kinderen. Het deel waarover u vrij kunt beschikken wordt dus groter dan vroeger als u twee of meer kinderen heeft.

Als u reservataire erfgenamen heeft, kunt u nu dus altijd de helft van uw nalatenschap nalaten aan wie u wilt. Ook aan een goed doel.

Heeft u geen reservataire erfgenamen, dan kunt u alles nalaten aan wie u maar wilt.

Onder dit punt leest u alles over de belangrijkste wettelijke regelingen voor de nalatenschap: de situatie voor gehuwden en samenwonenden, de rangschikking van wettelijke erfgenamen volgens bloedverwantschap en de bescherming van de langstlevende echtgenoot.

1. Voor gehuwden

Voor gehuwden geldt een speciaal erfrecht. Het huwelijksvermogensrecht bepaalt welke goederen aan welke echtgenoot toebehoren en hoe die verdeeld worden als het huwelijk eindigt door echtscheiding of overlijden van een van beide echtgenoten.

Als u als erflater op het ogenblik van uw overlijden gehuwd was, wordt eerst het huwelijksvermogensstelsel vereffend en verdeeld.

- Het wettelijk stelsel

In België is het meest voorkomende huwelijksvermogensstelsel het wettelijk stelsel, dat van toepassing is op alle echtgenoten die er niet via een huwelijkscontract van zijn afgeweken. Wanneer u dus met uw partner huwt

zonder huwelijkscontract, komt u automatisch in dit stelsel terecht. Elke partner behoudt er het eigen vermogen dat hij/zij zelf opbouwde voor het huwelijk én schenkingen en erfenissen die hij/zij tijdens het huwelijk gekregen heeft.

De huwgemeenschap is beperkt tot de aanwinsten die de echtgenoten tijdens het huwelijk samen opbouwen. Zo bijvoorbeeld komen beroepsinkomsten en andere inkomsten terecht in een gemeenschappelijke pot.

Als een van de echtgenoten overlijdt, bestaat de nalatenschap uit het eigen vermogen van de overleden echtgenoot + de helft van de gemeenschappelijke goederen.

- **Het stelsel van gemeenschap van goederen**

Het stelsel van gemeenschap van goederen komt tegenwoordig nog slechts uitzonderlijk voor. In een huwelijkscontract wordt dan vastgelegd dat alle goederen in principe tot de huwgemeenschap behoren. In deze optie wordt de gemeenschappelijke pot dus vergroot. Geen van beide echtgenoten heeft in principe nog een eigen vermogen.

Als een van de echtgenoten overlijdt, bestaat de nalatenschap uit de helft van de gemeenschappelijke goederen.

- **Het stelsel van scheiding van goederen**

Onder dit stelsel behoudt elke echtgenoot alle goederen die hij vóór het huwelijk bezat, maar ook alle goederen die hij na het huwelijk verkrijgt. In een stelsel van scheiding van goederen is er dus geen gemeenschappelijke pot. Er zijn slechts twee vermogens: dat van de ene en dat van de andere huwelijkspartner.

Toch kunnen de echtgenoten samen wel bepaalde goederen in onverdeeldheid verwerven. Samen een huis kopen bijvoorbeeld. De goederen die beide echtgenoten samen hebben, zijn niet gemeenschappelijk. Ze zijn *onverdeeld* in het juridische jargon. Elke echtgenoot behoudt zijn of haar onverdeelde helft.

Als één van de echtgenoten overlijdt, bestaat de nalatenschap uit het eigen vermogen van de overledene + de helft van de onverdeeldheid.

- **Mogelijke nuances in het huwelijkscontract**

De echtgenoten kunnen in hun huwelijkscontract nuances aan deze principes aanbrengen.

o **In het stelsel van gemeenschap van goederen**

In het stelsel van gemeenschap van goederen kunnen echtgenoten bij het overlijden van de huwelijkspartner voorzien in een *beding van ongelijke verdeling* of zelfs in een volledige toebedeling in volle eigendom van de huwgemeenschap aan de langstlevende: het *verblijvingsbeding*, in de volksmond 'langst leeft, al heeft' genoemd.

De nalatenschap van wie eerst sterft is dan beperkt tot enkel diens eigen goederen. De langstlevende krijgt krachtens het huwelijkscontract meer dan de helft of zelfs de volledige huwgemeenschap toegewezen.

Een toebedeling van meer dan de helft van de huwgemeenschap is in principe wel fiscaal nadelig. Wees dus voorzichtig bij de invoeging van een beding van ongelijke verdeling of een verblijvingsbeding. Vraag advies aan een notaris of een advocaat.

o **In het stelsel van scheiding van goederen**

In het stelsel van scheiding van goederen kan het huwelijkscontract in gelijkaardige bepalingen voorzien. Hierbij wordt dan bij huwelijkscontract tussen echtgenoten een soort van fictieve gemeenschap (verrekenmassa) gecreëerd, die volledig aan de langstlevende kan toekomen.

Niet alleen het huwelijksstelsel zelf, maar ook de bijzondere voorwaarden in het huwelijkscontract, bepalen de omvang van de nalatenschap.

De toebedeling aan de langstlevende via een *verrekenbeding* in een stelsel van scheiding van goederen is in principe onbelast. Het Hof van Cassatie, het hoogste rechtscollege in ons land, heeft dit recent bevestigd.

In Vlaanderen is de Vlaamse decreetgever echter tussenbeide gekomen, waardoor de niet-belasting van de finale verrekening na overlijden van één echtgenoot wegvalt.

In Brussel en Wallonië is deze toebedeling aan de langstlevende in principe nog altijd onbelast, maar de fiscale administratie probeert dit nog altijd te betwisten. Ook hier is dus voorzichtigheid geboden.

- Een nieuw huwelijksvermogensrecht

Samen met de hervorming van het erfrecht zijn ook de regels van het huwelijksvermogensrecht gemoderniseerd en op 1 september 2018 in werking getreden.

Naast de drie bestaande huwelijksstelsels (het wettelijke stelsel, het stelsel van algehele gemeenschap en het stelsel van scheiding van goederen) is er nu ook een vierde stelsel van scheiding van goederen met verrekening van aanwinsten. Daar blijven de vermogens dus gescheiden, maar bij ontbinding van het huwelijk, bijvoorbeeld door overlijden van een van de echtgenoten, verrekenen men de aanwinsten die tijdens het huwelijk gemaakt zijn.

Zoals boven vermeld, werden dergelijke 'verreken'-afspraken in de praktijk al vaak gemaakt tussen echtgenoten, gehuwd onder een stelsel van zuivere scheiding van goederen. Nu is het één van de vier basisstelsels in het Burgerlijk Wetboek geworden, wat helderder is.

2. Voor wettelijk samenwonenden

Wat gebeurt er als u niet gehuwd bent, maar wettelijk samenwoont met uw partner? De wettelijk samenwonende partner heeft slechts een beperkt erfrecht. Hij erft bij uw overlijden enkel het vruchtgebruik van de gezinswoning met het huisraad. Hierop bestaat wel een uitzondering: de langstlevende wettelijke samenwonende partner die ook een afstammeling is van de overleden partner, kan niet genieten van het wettelijk erfrecht.

Bovendien geldt dit erfrecht enkel als er sprake is van een wettelijke samenwoning. Er moet dus een verklaring van wettelijke samenwoning voor de ambtenaar van de burgerlijke stand zijn afgelegd.

3. Voor bloedverwanten

Naast de regels voor gehuwden en wettelijk samenwonenden, zijn bij een nalatenschap ook de regels voor orde en graad van bloedverwantschap van toepassing.

- Algemene regels

De wetgever heeft een rangschikking opgesteld en de erfgenamen ingedeeld in vier orden volgens bloedverwantschap:

1. *Eerste orde*: alle afstammelingen van de erflater: kinderen, kleinkinderen, achterkleinkinderen ...;
2. *Tweede orde*: als de overledene geen afstammelingen nalaat: de ouders van de erflater samen met zijn broer(s) en zuster(s) en/of hun afstamming(en);
3. *Derde orde*: als de overledene noch afstammelingen, noch broer(s), zuster(s) en/of hun afstamming(en) nalaat: alle bloedverwanten in opgaande lijn: ouders, grootouders, overgrootouders ...;
4. *Vierde orde*: als de overledene geen erfgenamen van eerste, tweede of derde orde nalaat: ooms, tantes en hun nakomelingen (neven en nichten dus), grootooms en groottantes.

De eerste orde van erfgenamen heeft voorrang op de tweede orde, de tweede op de derde enzovoort. Als er kinderen zijn, zullen bijvoorbeeld de broers of zussen van de overleden persoon niets erven. De kinderen behoren immers tot de eerste orde, terwijl de broers of zussen tot de tweede orde behoren.

Binnen de orde bepaalt de *graad* of men al dan niet erft. Een voorbeeld: tussen ouders en hun kinderen is er één generatie. Zij staan tot elkaar in de eerste graad. Kinderen hebben daarom voorrang op kleinkinderen (tweede graad).

Bloedverwanten in gelijke graad erven in principe in gelijke delen. Als er bijvoorbeeld twee kinderen zijn, erven ze in principe evenveel.

De regels van orde en graad worden samen toegepast.

Als er geen bloedverwanten zijn in de vier vermelde orden, gaat de nalatenschap volgens de wettelijke regels naar de Staat.

- Uitzonderingen

Op het principe dat de regels van graad en orde samen worden toegepast, bestaan twee grote uitzonderingen.

1. Wanneer een bloedverwant die zelf zou geërfd hebben, reeds overleden is of de nalatenschap verwerpt.
Een erfgenaam die verder in graad staat, krijgt dan het erfdeel dat zijn ouder gekregen zou hebben – als die nog in leven was geweest of niet had verworpen – samen met erfgenamen die in graad dichterbij staan dan hijzelf. Dat is *plaatsvervulling*. Een voorbeeld: kleinkinderen van de grootvader kunnen samen de plaats innemen van hun vader die al overleden is.

2. Als een overledene geen afstammelingen en geen broers en/of zussen en/of afstammelingen van broers en/of zussen nalaat.

Dan wordt de nalatenschap gesplitst in twee helften, waarvan de ene helft toekomt aan de bloedverwanten via vader (vaderlijke lijn) en de andere helft aan de bloedverwanten via moeder (moederlijke lijn). De regels van orde en graad worden dan binnen elke lijn afzonderlijk toegepast.

4. Bescherming van de langstlevende echtgenoot

De langstlevende echtgenoot is een volwaardig erfgenaam (wet van 14 mei 1981).

Het erfdeel van de langstlevende echtgenoot varieert in functie van de erfgenamen met wie hij of zij tot de nalatenschap komt (eerste, tweede, derde of vierde orde, zie hierboven). Er zijn daarbij drie situaties mogelijk.

1. Als de erflater een echtgenoot en afstammelingen nalaat, dan erft de langstlevende echtgenoot het vruchtgebruik en erven de afstammelingen de blote eigendom over de volledige nalatenschap (= de eigen goederen van de erflater + de helft van de gemeenschappelijke goederen).
2. Als de erflater een echtgenoot nalaat en geen afstammelingen, maar wel andere bloedverwanten, dan is de situatie ingewikkelder. De nalatenschap wordt dan opgesplitst in het eigen vermogen van de erflater enerzijds en zijn aandeel in het gemeenschappelijk vermogen anderzijds. De langstlevende echtgenoot krijgt de volle eigendom van het aandeel van de erflater in het gemeenschappelijk vermogen en het vruchtgebruik van de eigen goederen van de erflater. De andere bloedverwanten erven de blote eigendom van de eigen goederen van de erflater. Aangezien echtgenoten gehuwd onder een stelsel van scheiding van goederen geen gemeenschappelijk vermogen opbouwen, betekent dit dat de langstlevende echtgenoot enkel het vruchtgebruik krijgt van de eigen goederen van zijn overleden partner. De blote eigendom van die eigen goederen gaat dan naar de bloedverwanten (broers, zussen, neven, nichten ...).
3. Als de erflater een echtgenoot nalaat, geen afstammelingen en geen andere bloedverwanten, komt enkel de langstlevende echtgenoot tot de nalatenschap. Hij of zij erft dan de volle eigendom van de nalatenschap.

De hervorming van het huwelijksvermogensrecht voorziet ook in een wijziging van het wettelijk erfrecht van de langstlevende echtgeno(o)t(e).

Wanneer de erflater bloedverwanten heeft in de opgaande lijn of broers of zussen (of hun afstammelingen), erft de langstlevende de volle eigendom van het deel van de erflater in het gemeenschappelijk vermogen.

Dit erfrechtelijk beginsel is sinds 1 september 2018 uitgebreid naar de langstlevende echtgenoot die gehuwd is onder het scheidingsstelsel. Op die manier zal het gekozen huwelijksvermogensstelsel geen rol meer spelen bij het erfrecht van de langstlevende echtgenoot: ook de langstlevende die gehuwd is onder het scheidingsstelsel zal de volle eigendom erven van het deel van de erflater in het vermogen dat exclusief tussen de echtgenoten in onverdeeldheid is. Sinds 1 september 2018 erft de langstlevende echtgenoot dus ongeacht het gekozen huwelijksstelsel het vermogen dat samen werd opgebouwd (weliswaar onder de voorwaarde dat de langstlevende echtgenoot in samenloop komt met andere erfgenamen dan afstammelingen).

Bovendien erft de langstlevende echtgenoot voortaan de gehele nalatenschap in volle eigendom wanneer de erflater erfgenamen heeft in de vierde orde, dit zijn de bloedverwanten in de zijlijn met uitzondering van (half)broers en (half)zussen en hun afstammelingen, bv. (groot)ooms, (groot)tantes, hun kinderen ...

2. U kunt afwijken van de wettelijke regels via een testament

Zoals beschreven onder het vorige punt, bepaalt de wet naar wie uw nalatenschap in principe gaat.

Als u niets geregeld heeft voor het deel waarover u vrij kunt beschikken, zal dat deel verdeeld worden volgens de wettelijke regels. Bijvoorbeeld als u één kind heeft, dan gaat uw volledige nalatenschap naar dat kind.

Als u aan uw nalatenschap een andere bestemming wilt geven, moet u een testament opmaken. U kunt dus afwijken van het normale erfrecht en zelf schikkingen treffen, uiteraard binnen de grenzen van het beschikbaar deel van de nalatenschap.

Ook als u helemaal geen erfgenamen heeft en u wilt niet dat uw nalatenschap naar de Staat gaat, is het nodig om een testament te maken. Hetzelfde geldt als u erfgenamen heeft, bijvoorbeeld broers of zussen, maar u liever niet heeft dat zij van u erven.

Een *testament* is een akte waarin u bepaalt welke delen van uw nalatenschap u aan wie wilt nalaten. Het is een wilsuiting van één persoon. Elke persoon

moet afzonderlijk zijn/haar testament opmaken. Echtgenoten kunnen dus geen gezamenlijk testament opmaken.

U hoeft uw wensen niet voor eeuwig vast te leggen. U kunt uw testament immers op elk moment herzien. Als u bijvoorbeeld een belangrijke erfenis ontvangt of als u een huis verkoopt, moet u het bedrag dat u nalaat misschien aanpassen.

De som of het goed dat u via uw testament nalaat aan een erfgenaam of aan een goed doel, noemt men een *legaat*.

De persoon die het legaat ontvangt, noemt men de *legataris*. De legataris(sen) moet(en) het testament aanvaarden opdat het uitgevoerd kan worden.

1. Welke soorten testamenten zijn er?

U kunt kiezen tussen verschillende soorten wettelijke testamenten: een eigenhandig testament, een notarieel testament en eventueel een internationaal testament, elk met hun voor- en nadelen.

- Een eigenhandig testament

Meest voorkomend is een testament dat iemand zelf met de hand schrijft.

De wet zegt dat een eigenhandig testament door de erflater zelf met de hand geschreven moet zijn. Er kan wel hulp zijn van een derde, maar u moet het zelf neerpennen. Uiteraard mag die persoon u niet onder druk zetten en mag u enkel op papier zetten wat u zelf wilt.

U moet ook de datum (dag, maand en jaartal) vermelden waarop u het testament opstelt en het ondertekenen met uw gebruikelijke handtekening.

Een eigenhandig testament schrijven is dus eenvoudig. Doordat er geen notaris aan te pas komt, zijn er geen kosten aan verbonden. U heeft ook geen getuigen nodig. U kunt het schrijven op om het even welk papier, in om het even welke taal. Een tikmachine of een tekstverwerker gebruiken is echter niet toegelaten.

Aan dit soort testament zijn evenwel een aantal nadelen verbonden. Zo kan er na uw dood twijfel ontstaan over de rechtsgeldigheid van uw testament.

Misschien is de inhoud ervan niet helemaal duidelijk. U loopt ook het risico dat u uw testament verliest of dat het wordt vernietigd.

Het is dus geen slecht idee om het in bewaring te geven bij een notaris. Die kan meteen ook nagaan of het testament aan de wettelijke voorwaarden voldoet en het laten inschrijven in het Centraal Register van Testamenten. Voor de inschrijving in het register moet u een kleine vergoeding betalen.

- Een openbaar, authentiek of notarieel testament

Een notarieel testament biedt u meer zekerheid. U dicteert de inhoud zelf aan uw notaris, in aanwezigheid van twee getuigen of een tweede notaris. Zo bent u er zeker van dat uw wensen juridisch juist verwoord zijn. U kunt zich bij het dictee steunen op nota's of op een ontwerp dat u zelf heeft geschreven of dat een derde vooraf voor u heeft opgesteld.

De notaris noteert het dictee met de hand of gebruikt daartoe de tekstverwerker en leest het voor. Daarna wordt het ondertekend door de testator, de notaris en twee getuigen.

Het testament wordt bewaard bij de notaris. U loopt dus geen risico op verlies.

Aan de opmaak van een notarieel testament zijn notariskosten verbonden. U kunt zich altijd vooraf bij de notaris informeren over de kostprijs.

- Een internationaal testament

Heeft u bezittingen in het buitenland die u na uw overlijden wilt nalaten? Dan laat u het best een internationaal testament opstellen. Het kan ook dienen voor louter Belgische nalatenschappen.

Het opstellen van een internationaal testament gebeurt in drie stappen.

1. Eerst wordt er een onderhands geschrift opgesteld. Dat kunt u zelf schrijven of u kunt het laten schrijven. Het mag ook getypt zijn. Het is niet nodig dat u het ondertekent.
2. Dat document geeft u aan de notaris, in aanwezigheid van twee getuigen. U verklaart dat het uw testament is en dat u de inhoud ervan kent, vóór u het ondertekent en dagtekent. Ook de notaris en de getuigen ondertekenen het testament. De notaris zal het testament bewaren en het in aanwezigheid van u en de getuigen verzegelen.
3. De notaris hecht aan het testament een verklaring waaruit blijkt dat er aan alle wettelijke vereisten werd voldaan. Hij bewaart beide documenten.

Voor de afgifte van uw testament en de opmaak van de notariële verklaring, zult u de notaris moeten vergoeden. U kunt vooraf informeren bij de notaris hoeveel dat kost.

Centraal Register van Testamenten

Testamenten, herroepingen of wijzigingen ervan moeten door de notaris worden geregistreerd in het Centraal Register van Testamenten, dat wordt bijgehouden door de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat. Notariële en internationale testamenten worden verplicht in dit register opgenomen. Eigenhandige testamenten die aan een notaris worden toevertrouwd ook, tenzij de testator zich hiertegen formeel en schriftelijk verzet.

In het register worden enkel de identiteit van de testamentmaker, de naam van de notaris en de datum van neerlegging opgenomen. Het register bewaart dus geen kopie van uw testament en vermeldt niets over de inhoud ervan. Het registreert enkel dat het testament bij die notaris bewaard wordt en dat het daar gevonden kan worden na het overlijden van de testator.

Zolang u leeft, blijven de vermeldingen in het Centraal Register van Testamenten geheim. Na uw overlijden kan elke betrokken persoon op vertoon van een uittreksel uit de overlijdensakte kosteloos een opsporing laten doen in deze databank.

2. Wat zijn de wettelijke vereisten voor een testament?

De wet stelt een aantal voorwaarden waaraan het testament, de erflater en de legataris moeten voldoen.

- De erflater geeft een geldige toestemming

De wet bepaalt onder meer dat wie een testament opstelt, gezond van geest moet zijn.

Het testament mag ook niet aangetast zijn door 'bedrog, geweld en/of dwaling'. Zo mag iemand niet via allerlei slinkse omwegen een erfenis trachten binnen te halen.

Dat geldt voor familieleden, maar evenzeer voor een goed doel. Als een goed doel bijvoorbeeld via een huisbezoek fondsen verwerft via een testament, moet het er op letten dat het de erfgenamen geen argumenten biedt om het testament aan het goede doel aan te vechten op grond van de zogenaamde 'erfenisbejaging'. Daarom zal het goede doel de persoon die een testament wil maken informeren, maar er ook expliciet op wijzen dat deze persoon zelf een weloverwogen en vrije keuze moet maken.

- De erflater is bekwaam

Hij moet rechts- en handelingsbekwaam zijn op het moment dat hij zijn testament opstelt.

- De legataris is bekwaam

De persoon die het legaat ontvangt, moet bekwaam zijn op het ogenblik van het overlijden van degene die het testament heeft opgesteld.

Toegepast op het goede doel: het goede doel mag als rechtspersoon niet ontbonden zijn of in vereffening gesteld. Daarom is het aangewezen om in uw testament ook een alternatief goed doel op te nemen.

- De legataris is duidelijk omschreven

De legataris moet ook duidelijk bepaald zijn. De identiteit van een legataris kan met elementen in en met elementen buiten het testament worden bepaald. In bepaalde gevallen is de legataris bij het opstellen van het testament nog niet bepaald, maar kan dat gebeuren op het ogenblik van het overlijden, bijvoorbeeld 'een legaat aan mijn oudste in leven zijnde nicht of neef'.

Bij legaten aan het goede doel doet u er goed aan om de begunstigde rechtspersoon zo precies mogelijk te omschrijven: naam, adres, ondernemingsnummer.

3. Welke soorten legaten kunt u opnemen in uw testament?

U kunt uw bezittingen nalaten bij testament via *drie soorten legaten*:

1. *een algemeen legaat*: alle goederen van uw nalatenschap, behalve het gedeelte dat u op een andere manier – via een bijzonder legaat of een legaat ten algemenen titel – nalaat;
2. *een legaat ten algemenen titel*: een bepaald percentage van uw goederen, of alle roerende of onroerende goederen of een deel daarvan;
3. *een bijzonder legaat*: een bepaalde som geld of een precies omschreven goed, zoals een huis, een schilderij, een juweel.

4. Kunt u eigen bepalingen in uw testament opnemen?

Jazeker.

Als u een legaat nalaat, kunt u daarvoor een termijn bepalen. U kunt bijvoorbeeld een legaat nalaten aan een goed doel vanaf het moment dat uw echtgenoot overleden is, of op voorwaarde dat het goede doel investeert in een bepaald project.

Als u eraan twijfelt of de erfgenamen of legatarissen het testament volgens uw wil zullen uitvoeren, kunt u in uw testament ook een *testamentuitvoerder* aanstellen, die zal waken over de correcte uitvoering van uw testament.

“

Nu ik met pensioen ben en nadenk over de invulling van mijn komende jaren, besef ik dat een testament maken een goed idee is. Ik voel me fit en gezond, maar het geeft me rust te weten dat mijn geld op de juiste plek terecht komt, mocht me wat overkomen. Ik heb twee goede doelen opgenomen in mijn testament. In overleg met mijn notaris geef ik ze beide een derde van mijn nalatenschap. De rest gaat naar mijn partner en enkele vrienden. Het klinkt raar, maar ik voelde me opgelucht toen ik het had geregeld. Met een gerust hart reis ik nu op en neer naar ons huis in Frankrijk, waar ik van mijn rust en het goede leven geniet.

”

Joël L.,

68 jaar, ongehuwd, geen kinderen

5

ABC VAN TESTAMENTEN VOOR HET GOEDE DOEL

Als u de wereld een beetje beter wilt maken, dan wilt u wellicht geven aan een goed doel of aan meerdere goede doelen.

U kunt dat doen terwijl u leeft, of u kunt een goed doel opnemen in uw testament. Zo kunt u de organisatie(s) die u tijdens uw leven hebben geraakt, ook na uw overlijden blijven steunen. En nog iets blijven betekenen voor anderen, lang nadat u er niet meer bent.

In het vorige hoofdstuk werden de krachtlijnen van de opmaak van een testament uiteengezet. In dit hoofdstuk bekijken we hoe u dit kunt toepassen als u wilt nalaten aan het goede doel.

Nalaten aan een goed doel? Maak altijd een testament!

Als u wilt nalaten aan een goed doel, moet u altijd een testament opstellen. Anders wordt uw erfenis verdeeld volgens de wettelijke regelingen die in het vorige hoofdstuk zijn geschetst.

1. Hoe een goed doel opnemen in uw testament?

Er zijn verschillende manieren om een goed doel op te nemen in uw testament. U kunt simpelweg een legaat aan het goede doel opnemen in uw testament. U kunt ook kiezen voor een duolegaat of een monolegaat.

Wat u het best kiest, hangt af van uw situatie. De twee centrale vragen zijn:

- Heeft u reservataire erfgenamen – kinderen en/of een echtgenoot – of niet?
- Hoeveel wilt u geven aan het goede doel en hoeveel aan anderen?

1. Een legaat aan het goede doel

Een legaat is een gift bij testament van het geheel of een deel van uw vermogen. Iedereen kan in principe een legaat aan één of meerdere goede doelen opnemen in zijn/haar testament.

- Drie soorten legaten

U heeft de keuze tussen drie soorten legaten:

1. *een algemeen legaat*: alle goederen van uw nalatenschap, behalve het gedeelte dat u op een andere manier – via een bijzonder legaat of een legaat ten algemenen titel – nalaat;

2. *een legaat ten algemenen titel*: een bepaald percentage van uw goederen, of alle roerende of onroerende goederen of een deel daarvan;
3. *een bijzonder legaat*: een bepaalde som geld of een precies omschreven goed, zoals een huis, een schilderij, een juweel.

- Wanneer is een legaat interessant?

Een legaat is interessant in twee gevallen:

1. U heeft reservataire erfgenamen en u wenst een bepaald deel van uw vermogen of bepaalde goederen (volgens de nieuwe erfwet maximum 50%) na te laten aan een goed doel. Dan wordt dat goede doel begunstigde van dat deel van uw vermogen of van die goederen.
2. U heeft geen reservataire erfgenamen en u wenst uw volledige vermogen na te laten aan een goed doel. Dan wordt het goede doel begunstigde van uw volledige vermogen.

In beide gevallen geniet het goede doel van lage erfenisrechten (zie onder punt 3).

Modellen van legaat aan het goede doel

1. Reservataire erfgenamen - deel van uw nalatenschap (max. 50%) naar een goed doel

Ik ondergetekende (naam voornaam),
geboren te (gemeente) op (datum) en
wonende in (gemeente, straat, huisnummer),

verklaar mijn testament als volgt op te maken.

Ik herroep hierbij alle voorgaande wilsbeschikkingen.

Ik legateer het grootst beschikbaar deel van mijn nalatenschap,
waarover de wet mij toelaat te beschikken, aan (naam goed doel +
adres + ondernemingsnummer).

Gedaan te (plaats) op / / (datum)

Als dit testament niet notarieel wordt verleden, moet het door de testator met de hand zijn geschreven, worden gedagtekend en worden ondertekend met de gebruikelijke handtekening.

2. Geen reservataire erfgenamen - volledige nalatenschap naar een goed doel

Ik ondergetekende.....(naam voornaam),
geboren te (gemeente) op (datum) en
wonende in (gemeente, straat, huisnummer),
verklaar mijn testament als volgt op te maken.

Ik herroep hierbij alle voorgaande wilsbeschikkingen.

Ik legateer de volle eigendom van alle roerende en onroerende
goederen die mijn nalatenschap zal bevatten aan (naam goed doel +
adres + ondernemingsnummer), die ik aanstel als algemeen legataris.

Gedaan te (plaats) op / / (datum)

*Als dit testament niet notarieel wordt verleden, moet het door de testator met de hand
zijn geschreven, worden gedagtekend en worden ondertekend met de gebruikelijke
handtekening.*

2. Een duolegaat aan het goede doel

Een andere mogelijkheid om na te laten aan het goede doel, is het duolegaat.
Deze formule kreeg de voorbije jaren steeds meer bekendheid, onder meer
via de campagnes van testament.be. Wellicht mede daardoor gaat het aantal
testamenten voor het goede doel in stijgende lijn.

Vlaanderen: wijziging regeling duolegaten in de erfbelasting

De Vlaamse Regering heeft aangekondigd de regeling rond duolegaten
in de erfbelasting te wijzigen. Bij de herwerking van deze gids (voorjaar
2020) was het echter nog niet duidelijk hoe ze dit concreet zal
aanpakken.

Goed om te weten: de Vlaamse Regering mag in geen geval verbieden
te legateren aan een goed doel onder de last voor dit goede doel om
de erfbelasting van een andere erfgenaam, legataris of begiftigde
te voldoen. Het duolegaat als zodanig afschaffen kan de Vlaamse
Regering dan ook niet.

Wel kan ze de fiscale behandeling van de duolegaten zo organiseren dat een duolegaat niet langer interessant is, noch voor de kandidaat-erflater, noch voor het betrokken goede doel.

Hierna komt de formule van het duolegaat aan bod en de fiscale behandeling ervan in de drie gewesten van ons land op het tijdstip van de herwerking van deze gids.

Als u al een testament heeft opgemaakt met een duolegaat of als u eraan denkt dat te doen, kunt u voor gratis advies en de laatste stand van zaken steeds terecht bij testament.be.

In elk geval raden we u aan, ongeacht uw fiscale woonplaats, om ook een in een alternatieve regeling (een zogenaamde *subsidiäre beschikking*) te voorzien voor het geval het duolegaat dat u opgemaakt heeft, op het tijdstip van uw overlijden geen uitwerking zou kunnen krijgen.

- Wanneer is een duolegaat interessant?

Deze formule is interessant als u geen reservataire erfgenamen heeft en u een deel wil nalaten aan het goede doel en een ander deel aan familieleden en/of vrienden.

- Wat is het principe van het duolegaat?

Het principe van het duolegaat is eenvoudig. Een duolegaat bestaat uit twee legaten. U laat via uw testament een som of een bepaald goed na aan één of meerdere personen, al dan niet wettelijke erfgenamen, en een andere som of goed aan een goed doel. Dat goede doel moet dan naast de eigen erfbelasting of het eigen successierecht ook de erfbelasting of het successierecht van de andere legatarissen betalen.

De andere legatarissen krijgen dus een netto-erfenis. Zij moeten er geen erfbelasting of successierecht meer op betalen, want dat heeft het goede doel gedaan. Zo kan het voor uw andere legatarissen, bijvoorbeeld uw wettelijke erfgenamen of uw kennissen, een voordeel zijn dat u een goed doel opneemt in uw testament: zij houden er netto meer aan over.

De verklaring ligt voor de hand. Dankzij de lagere successietarieven die goede doelen in België betalen, gaat er een veel kleiner deel van het bedrag dat u nalaat naar de Staat. Er blijft meer over om te verdelen, zowel voor uw

wettelijke erfgenamen of andere legatarissen als voor het goede doel. Over de praktijk van het duolegaat leest u meer verderop, bij de fiscale gevolgen.

- **Klassiek duolegaat: goede doel als algemeen legataris**

Als u in uw testament het goede doel de teugels in handen wilt geven, dan moet u het goede doel als algemeen legataris aanstellen. Dit is het zogenaamde *klassieke duolegaat*.

Uw volledige nalatenschap gaat dan naar een goed doel, dat een deel daarvan moet uitbetalen aan een (of meerdere) andere legataris(sen), zoals een neef of een nicht of een vriend. Het goede doel komt dus in het bezit van alle goederen van uw nalatenschap. Uw neef, nicht of vriend staat hierbij aan de zijlijn. Zij moeten wachten op de uitkering van hun bijzonder legaat door het goede doel.

Het goede doel is als algemeen legataris alleen verantwoordelijk voor de afwikkeling van uw nalatenschap. Ook op fiscaal vlak heeft het als enige de verantwoordelijkheid om de aangifte van de nalatenschap in te dienen.

Voor kleinere goede doelen is het vaak niet evident om de rol van algemeen legataris en de formaliteiten die daarbij horen, op zich te nemen. Zij kunnen hiervoor vaak niet het personeel en de middelen vrijmaken. Zo moet de algemeen legataris bijvoorbeeld de schulden van de nalatenschap betalen en dus op de hoogte zijn van de vermogenstoestand van de testator.

U kunt altijd op voorhand afstemmen met uw favoriete goede doel om te weten of het als algemeen legataris aangesteld wil worden. Wenst het goede doel dat niet, dan kunt u altijd opteren voor een andere formule, met name het omgekeerde duolegaat.

- **Omgekeerd duolegaat: goede doel als bijzonder legataris**

Bij een *omgekeerd duolegaat* wordt het goede doel als bijzonder legataris aangesteld. Het ontvangt een bepaalde som geld of een precies omschreven goed, zoals een huis of een grond. De bloedverwanten of kennissen worden dan algemeen legatarissen. Het goede doel moet ook hier de erfbelasting of het successierecht dragen op het legaat aan deze bloedverwanten of kennissen.

Zij krijgen dan het bezitsrecht over de nalatenschap en zullen die vereffenen. Ook op fiscaal vlak zijn zij verantwoordelijk voor de aangifte van nalatenschap. Het goede doel heeft veel minder verantwoordelijkheden. Het zal wel altijd moeten vragen om het legaat af te geven.

Op fiscaal vlak leidt deze variante tot dezelfde besparing als een klassiek duolegaat.

- Hoe formuleert u een duolegaat?

Een duolegaat moet voorzichtig geformuleerd worden. Uw vermogen kan bij uw overlijden immers kleiner zijn dan op het moment dat u uw testament opmaakte, waardoor het goede doel veel minder of zelfs niets dreigt over te houden. Daarom volgende adviezen.

Hoe een duolegaat formuleren?

1. Formuleer in percentages of breukdelen

U kunt percentages of breukdelen van de nalatenschap toekennen aan bloedverwanten of kennissen enerzijds en aan het goede doel anderzijds. U kunt ook de omvang van de bijzondere legaten zo bepalen dat het goede doel, na aftrek van erfbelasting of successierecht en de kosten, netto een vast bedrag of een bepaald percentage van het vermogen moet overhouden.

Als u werkt met percentages, is het aangewezen om minstens 50% van uw nalatenschap toe te kennen aan het goede doel. Anders bestaat het risico dat het goede doel er te weinig aan overhoudt en de erfenis zal moeten weigeren.

U kunt ook een hoger percentage van uw nalatenschap toekennen aan het goede doel, bijvoorbeeld 60% aan het goede doel en 40% aan bloedverwanten of kennissen.

2. Wees helder over de berekening van het bedrag van het legaat aan het goede doel en de erfbelasting

Vermeld in uw testament dat men om het bedrag te bepalen van het legaat van het goede doel en de erfbelasting of het successierecht die ten laste gelegd wordt van het goede doel, enkel rekening zal houden met de goederen die de wettige erfgenamen of kennissen effectief uit de nalatenschap ontvangen, de zogenaamde bestaande goederen. En dus niet met de bedragen die zij fictief geacht worden te hebben ontvangen.

3. Wees helder over de kosten die het goede doel moet betalen

De meeste goede doelen geven er de voorkeur aan dat ze enkel de erfbelasting of het successierecht van de andere legatarissen moeten betalen en dus niet ook de andere kosten verbonden aan de afwikkeling van de nalatenschap.

4. Formuleer ook een alternatief voor het duolegaat

Voor het geval het duolegaat dat u heeft opgesteld op het ogenblik van uw overlijden geen uitwerking zou kunnen krijgen wegens nieuwe decretale bepalingen, is het aangewezen ook een andere mogelijkheid ('subsidiare beschikking') in uw testament op te nemen.

Model van duolegaat

Ik herroep hierbij al mijn vorige wilsbeschikkingen.

1. Hoofdbeschikking

Ik legateer 50% van mijn gehele nalatenschap aan de heer/mevrouw
....., geboren te
op en wonende te

Ik legateer aan de vereniging zonder winstoogmerk X, met zetel te
..... en met ondernemingsnummer, de overige 50% van mijn nalatenschap onder de last om de erfbelasting/het successierecht op het legaat aan de heer/mevrouw te dragen.

Als voornoemde vzw X haar legaat niet aanvaardt binnen de 4 (vier) maanden na mijn overlijden, stel ik in haar plaats aan als legataris: de vereniging zonder winstoogmerk Y, met zetel te en met ondernemingsnummer

Om het bedrag te bepalen van het legaat en de rechten die ten laste gelegd worden van de vzw X of Y, zal er geen rekening gehouden worden met bedragen die geacht worden te zijn ontvangen door de heer/mevrouw, in toepassing van de zogenaamde fictieartikelen van de Vlaamse Codex Fiscaliteit/het Wetboek van Successierechten.

De vzw X of Y zal enkel de erfbelasting (het successierecht) van de heer/mevrouw moeten betalen, niet de bijkomende andere kosten verbonden aan de afwikkeling van de nalatenschap.

2. Subsidiaire beschikking

Voor het geval de vzw X noch de vzw Y haar legaat aanvaardt, vervallen alle door mij onder punt 1 gemaakte legaten en legatee ik mijn nalatenschap als volgt: ...

Opgemaakt te op

Als dit testament niet notarieel wordt verleden, moet het door de testator met de hand zijn geschreven, worden gedagtekend en worden ondertekend met de gebruikelijke handtekening.

3. Een monolegaat aan het goede doel

Een andere mogelijkheid om een goed doel op te nemen in uw testament is het monolegaat, een variatie op het duolegaat. In plaats van twee legaten is hier slechts sprake van één legaat.

- Wat is het principe van het monolegaat?

U vermaakt in uw testament één (bijzonder) legaat aan een goed doel, dat de erfbelasting of het successierecht van de wettelijke erfgenamen moet betalen. De wettelijke erfgenamen zorgen voor de aangifte van de nalatenschap en de vereffening en verdeling en ze behouden het voordeel van het duolegaat op het vlak van de erfbelasting of het successierecht. Het goede doel krijgt een bepaalde geldsom en hoeft zich niet bezig te houden met de vereffening en verdeling van de nalatenschap.

- Wanneer is een monolegaat interessant?

U bent bijvoorbeeld niet gehuwd en u heeft geen kinderen. Uw ouders zijn overleden voor u overlijdt. U heeft wel een broer en een zus, die krachtens de wettelijke regels tot uw nalatenschap komen (tweede orde). U wilt daarnaast ook een deel van uw vermogen nalaten aan het goede doel. Dan kunt u werken met een monolegaat: uw broer en uw zus verkrijgen uw nalatenschap krachtens de wettelijke regels en u kent in uw testament een bijzonder legaat toe aan het goede doel, dat de erfbelasting/het successierecht moet betalen van uw broer en uw zus. Zo behouden deze erfgenamen de controle over uw nalatenschap die ze kunnen vereffenen en verdelen. En ze hebben fiscaal hetzelfde voordeel als met een duolegaat.

Model van monolegaat

Ik herroep hierbij al mijn vorige wilsbeschikkingen.

Ik legateer aan de vereniging zonder winstoogmerk X, met zetel te..... en met ondernemingsnummer, 50% van mijn nalatenschap onder de last om de erfbelasting/het successierecht te betalen van mijn wettelijke erfgenamen.

Om het bedrag te bepalen van het legaat en de rechten die ten laste gelegd worden van de vzw X, zal er geen rekening gehouden worden met bedragen die geacht worden te zijn ontvangen door mijn wettelijke erfgenamen in toepassing van de zogenaamde fictieartikelen van de Vlaamse Codex Fiscaliteit/het Wetboek van Successierechten.

De vzw X zal enkel de erfbelasting (het successierecht) van mijn wettelijke erfgenamen moeten betalen en niet de bijkomende andere kosten verbonden aan de afwikkeling van de nalatenschap.

Opgemaakt te op

Als dit testament niet notarieel wordt verleden, moet het door de testator met de hand zijn geschreven, worden gedagtekend en worden ondertekend met de gebruikelijke handtekening.

2. Wat zijn de fiscale gevolgen bij uw overlijden?

De fiscale gevolgen bij uw overlijden kunnen verschillen, afhankelijk van hoe u een goed doel opneemt in uw testament, uw familiale situatie, de waarde van uw nalatenschap en het gewest waar u woont.

Hoge en lage tarieven in de erfbelasting/het successierecht

De belasting die bij een erfenis betaald moet worden, is een gewestelijke belasting. Ze verschilt dus van gewest tot gewest. In Vlaanderen spreken we over de *erfbelasting*, in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest en het Waalse Gewest over het *successierecht*.

In elk van de drie gewesten geldt: laat u iets na aan het goede doel, dan is de erfbelasting of het successierecht voor het goede doel doorgaans lager dan als u iets nalaat aan uw erfgenamen.

Vlaanderen: nieuwe tarieven erfbelasting

Sinds 1 september 2018 zijn in Vlaanderen de tarieven verlaagd tussen broers en zussen onderling, en tussen personen belast aan het tarief 'anderen'.

De Vlaamse Regering heeft nu ook aangekondigd om het tarief van de erfbelasting voor goede doelen te verlagen. Bij de herwerking van deze gids was de concrete verlaging evenwel nog niet bekend.

U vindt de huidige tarieven op deze website:

<https://www.vlaanderen.be/erfbelasting/tarieven-in-de-erfbelasting>.

De erfenisrechten van erfgenamen zijn *progressief* opgebouwd: hoe groter het nagelaten vermogen, hoe hoger hun belastingtarief. Hoe meer iemand erft, hoe meer hij in een hogere schijft valt en hoe hoger de erfbelasting of het successierecht dat hij moet betalen.

Daarnaast speelt de verwantschap tussen de overledene en de erfgenaam/legataris een rol. Directe erfgenamen, zoals echtgenoten of kinderen, betalen minder erfenisrechten dan bijvoorbeeld broers en zussen. Verre familie of personen die tot de nalatenschap komen en die geen familieband hebben met de overledene betalen het meest. Een neef of nichtje, een vriend of vriendin moeten dus een flink deel van de erfenis afstaan aan de belastingen.

En er is nog een punt. Doorgaans worden de tarieven van de erfbelasting of het successierecht toegepast op het aandeel dat elke erfgenaam afzonderlijk verkrijgt. Maar daarop is er een uitzondering: in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest en in het Vlaamse Gewest wordt de erfbelasting of het successierecht op de globale erfenis berekend als die gaat naar ooms, tantes, neven, nichten of personen van buiten de familie, waardoor die belasting in veel gevallen hoger wordt.

Een legaat: fiscaal vriendelijk voor het goede doel

Een legaat aan een goed doel is fiscaal interessant. Goede doelen die vzw's of stichtingen zijn, betalen minder erfbelasting of successierecht dan andere categorieën. Ze houden dus netto veel over van het bedrag dat u aan hen nalaat.

Het goede doel betaalt in Vlaanderen vooralsnog 8,5% erfbelasting, in het Waalse Gewest maximum 7%.

In het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest is het tarief van de erfbelasting 7% voor legaten aan de stichtingen van openbaar nut, de vzw's en andere rechtspersonen die de federale erkenning hebben gekregen en dus fiscale attesten voor giften kunnen uitreiken. Het tarief bedraagt 25% voor legaten aan vzw's zonder fiscale aftrek en aan private stichtingen (zie tabel 7 – Tarieven voor legaten aan goede doelen).

Het duolegaat: een interessante formule

In heel wat situaties kan een duolegaat een aantrekkelijke formule zijn. Een duolegaat zorgt ervoor dat uw erfgenamen die in de hoogste schijven vallen (bv. uw nichtje of vriendin) geen erfbelasting of successierecht betalen omdat het goede doel dat in hun plaats doet.

Als u geen echtgenoot, partner of (klein)kinderen heeft en u wilt iets nalaten aan een ver familielid of een vriend, of zelfs aan uw broers en/ of zussen, dan biedt een duolegaat een stevige belastingbesparing.

Broers, zussen, ooms, tantes, neven en nichten moeten immers soms zeer veel erfbelasting of successierecht betalen, afhankelijk van het bevoegde gewest (van 25 tot 55% in het Vlaamse Gewest; van 20 tot 70% in Brussel en in het Waalse Gewest). Voor andere legatarissen kunnen de tarieven zelfs oplopen tot 80% (in Brussel en Wallonië). Dan rest hen maar een klein stukje van uw nalatenschap.

De formule van het duolegaat is in theorie ook mogelijk voor mensen met kinderen. In de praktijk kiezen mensen met kinderen hier echter minder vaak voor. De belastingbesparing is dan immers kleiner, omdat de tarieven tussen ouders en kinderen lager zijn dan die voor andere bloedverwanten. Voor mensen met kinderen is een duolegaat pas nuttig als het belastbaar erfdeel per kind netto meer dan 250.000 euro bedraagt. In Vlaanderen bedraagt het tarief dan 27%, in Brussel en Wallonië 24%.

Bovendien moeten mensen met kinderen het reservatair erfdeel van hun kinderen respecteren. Anders kunnen die mogelijk een stokje steken voor het legaat aan het goede doel. Dat leidt uiteraard alleen maar tot problemen. In zulke situaties vraagt u het best deskundig advies.

Opgelet: in Vlaanderen wijziging regeling duolegaten op til

Hoger heeft u al kunnen lezen dat de Vlaamse Regering heeft aangekondigd de regeling rond duolegaten in de erfbelasting te wijzigen.

Als u al een testament heeft opgemaakt met een duolegaat of als u daaraan denkt, kunt u voor gratis advies en de laatste stand van zaken steeds terecht bij testament.be.

info@testament.be

Meer informatie over alle tarieven?

Zie bijlage 4: Tarieven erfbelasting/successierecht

Cijfervoorbeelden: hoeveel houdt het goede doel over in verschillende situaties?

Een adequate successieplanning vergt heel wat cijferwerk. De regel is: hoe groter het verschil tussen het belastingtarief van de erfgenaam of legataris en dat van het goede doel, hoe groter de belastingbesparing die u kunt realiseren.

Enkele praktijkvoorbeelden illustreren de mogelijke verschillen in netto-opbrengst voor het goede doel en de andere partijen.

Cijfervoorbeeld 1: Xavier heeft een vermogen van 50.000 euro

Xavier is 50 jaar. Hij is niet gehuwd en heeft geen kinderen. Hij heeft één zus, Joséphine. Xavier weet dat de wet bepaalt dat bij zijn overlijden zijn zus zijn hele vermogen zal erven. Hij zou echter ook iets willen nalaten aan het goede doel. In zijn testament stelt hij het goede doel aan als bijzondere legataris. Het restant van zijn vermogen gaat volgens de normale erfregels naar zijn zus. Hoe ziet het plaatje eruit als Xavier zijn domicilie heeft in het Vlaamse of het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest?

1. Fiscale domicilie in het Vlaamse Gewest

A. Bijzonder legaat van 25.000 euro aan het goede doel

Aan het goede doel wordt 25.000 euro vermaakt. Hierop is 8,5% erfbelasting verschuldigd ofwel 2.125 euro. Het goede doel houdt netto **22.875 euro** over.

Joséphine erft de rest van het vermogen (25.000 euro). Hierop zal zij 25% erfbelasting moeten betalen ofwel 6.250 euro. Zij houdt netto 18.750 euro over.

B. Bijzonder legaat van 25.000 euro aan het goede doel onder last om de erfbelasting van Joséphine te betalen

Xavier zou ook kunnen bepalen dat het goede doel de erfbelasting van zijn zus Joséphine moet betalen. Zo zal Joséphine meer overhouden en zal ook het goede doel nog een mooie som krijgen.

Het goede doel betaalt op het aan haar vermaakte legaat van 25.000 euro opnieuw 8,5% (2.125 euro). Daarnaast moet het ook de erfbelasting van Joséphine betalen (6.250 euro). Het goede doel moet in totaal dus 8.375 euro erfbelasting betalen. Het houdt een nettolegaat over van **16.625 euro**.

Aangezien het goede doel de erfbelasting van Joséphine betaalt, krijgt zij netto 25.000 euro.

2. Fiscale domicilie in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest

Zelfde voorbeeld als hierboven, maar nu heeft Xavier zijn fiscale woonplaats in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest en het goede doel heeft de federale erkenning gekregen.

A. Bijzonder legaat van 25.000 euro aan het goede doel

Aan het goede doel wordt 25.000 euro vermaakt. Hierop is 7% successierecht verschuldigd (1.750 euro). Het goede doel houdt netto **23.250 euro** over.

Joséphine erft de rest van het vermogen ofwel 25.000 euro. Hierop zal zij volgend successierecht betalen:

van 0,01 EUR tot 12.500 EUR	20%	2.500 EUR
van 12.500,001 EUR tot 25.000 EUR	25%	3.125 EUR
TOTAAL		5.625 EUR

Joséphine houdt dus netto 19.375 euro over.

B. Bijzonder legaat van 25.000 euro aan het goede doel onder last om de erfbelasting van Joséphine te betalen

Het goede doel betaalt op het aan haar vermaakte legaat van 25.000 euro opnieuw 7% successierecht (1.750 euro). Daarnaast moet het ook het successierecht van Joséphine betalen (5.625 euro). Het goede doel moet dus in totaal 7.375 euro successierecht betalen. Het houdt een nettolegaat over van **17.625 euro**.

Aangezien het goede doel de erfbelasting van Joséphine betaalt, krijgt zij netto 25.000 euro.

Cijfervoorbeeld 2: Philippe heeft een vermogen van 500.000 euro

Philippe is 85 jaar. Hij heeft geen familie meer. De laatste jaren kon hij volop rekenen op de hulp van zijn goede vriend Yvan om hem bij te staan waar nodig. Philippe is Yvan hiervoor zeer erkentelijk en wil hem zijn vermogen vermaken. Hij wil ook iets nalaten aan het goede doel. Hoe ziet het plaatje eruit als Philippe zijn domicilie heeft in het Vlaams of het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest?

1. Fiscale domicilie in het Vlaamse Gewest

A. Alles naar vriend Yvan

Op het legaat van 500.000 euro zal vriend Yvan in het Vlaamse Gewest volgende erfbelasting moeten betalen:

van 0,01 EUR tot 35.000 EUR	25%	8.750 EUR
van 35.000,01 EUR tot 75.000 EUR	45%	18.000 EUR
van 75.000,01 EUR tot 500.000 EUR	55%	233.750 EUR
TOTAAL		260.500 EUR

Als Philippe de 500.000 euro volledig vermaakt aan Yvan, dan moet Yvan 260.500 euro erfbelasting betalen. Hij houdt dus maar 239.500 euro over.

B. Een duolegaat 50-50

Philippe kan ook een duolegaat overwegen. Hij zou bijvoorbeeld 250.000 euro van zijn vermogen kunnen vermaken aan zijn vriend Yvan en 250.000 euro aan een goed doel, dat dan naast de eigen erfbelasting ook de erfbelasting van Yvan betaalt.

Yvan krijgt dan een nettolegaat van 250.000 euro. De erfbelasting die hierop is verschuldigd, wordt betaald door het goede doel. Die bedraagt:

van 0,01 EUR tot 35.000 EUR	25%	8.750 EUR
van 35.000,01 EUR tot 75.000 EUR	45%	18.000 EUR
van 75.000,01 EUR tot 250.000 EUR	55%	96.250 EUR
TOTAAL		123.000 EUR

Aan het goede doel wordt in ons voorbeeld 250.000 euro vermaakt. Hierop is 8,5% erfbelasting verschuldigd of 21.250 euro. Het goede doel moet in totaal dus 144.250 euro erfbelasting betalen. Het houdt een nettolegaat over van **105.750 euro**.

Conclusie - Vlaamse Gewest			
Brutolegaat	Netto-opbrengst Yvan	Netto-opbrengst goed doel	Opbrengst fiscus
Legaat 500.000 EUR aan Yvan	239.500 EUR	0 EUR	260.500 EUR (betaald door Yvan)
Duolegaat van 500.000 EUR: 250.000 EUR aan Yvan 250.000 EUR aan goed doel	250.000 EUR	105.750 EUR	144.250 EUR (betaald door goede doel)

2. Fiscale domicilie in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest

Zelfde voorbeeld als hierboven, maar nu heeft Philippe zijn fiscale woonplaats in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest en het goede doel heeft de federale erkenning gekregen.

A. Alles naar vriend Yvan

Op het legaat van 500.000 euro moet Yvan volgend successierecht betalen:

van 0,01 EUR tot 50.000 EUR	40%	20.000 EUR
van 50.000,01 EUR tot 75.000 EUR	55%	13.750 EUR
van 75.000,01 EUR tot 175.000 EUR	65%	65.000 EUR
van 175.000,01 EUR tot 500.000 EUR	80%	260.000 EUR
TOTAAL		358.750 EUR

Het nettolegaat voor vriend Yvan bedraagt dus 141.250 euro.

B. Een duolegaat 50-50 voor vriend Yvan en een goed doel

Als Philippe daarentegen kiest om de 500.000 euro te vermaken via een duolegaat, ziet het plaatje er heel anders uit. Als hij 250.000 euro vermaakt aan Yvan en 250.000 euro aan het goede doel dat ook het successierecht betaalt van Yvan, dan houdt vriend Yvan netto een legaat over van 250.000 euro.

Volgende successierechten worden dan betaald door het goede doel:

• Het successierecht van Yvan

van 0,01 EUR tot 50.000 EUR	40%	20.000 EUR
van 50.000,01 EUR tot 75.000 EUR	55%	13.750 EUR
van 75.000,01 EUR tot 175.000 EUR	65%	65.000 EUR
van 175.000,01 EUR tot 250.000 EUR	80%	60.000 EUR
TOTAAL		158.750 EUR

• Het successierecht van het goede doel

Stichting van openbaar nut	7%	17.500 EUR
TOTAAL		176.250 EUR

Het goede doel moet 176.250 euro successierecht betalen. Het houdt dus een nettolegaat over van **73.750 euro**.

Conclusie - Brusselse Hoofdstedelijk Gewest

Brutolegaat	Netto-opbrengst Yvan	Netto-opbrengst goed doel	Opbrengst fiscus
Legaat 500.000 EUR aan Yvan	141.250 EUR	0 EUR	358.750 EUR (betaald door Yvan)
Duolegaat van 500.000 EUR: 250.000 EUR aan Yvan 250.000 EUR aan goed doel	250.000 EUR	73.750 EUR	176.250 EUR (betaald door goede doel)

Cijfervoorbeeld 3: Yvette heeft een vermogen van 1 miljoen euro**1. Fiscale domicilie in het Vlaamse Gewest****A. Alles naar vriendin Anne**

Op het legaat van 1 miljoen euro zal Anne in het Vlaamse Gewest volgende erfbelasting moeten betalen:

van 0,01 EUR tot 35.000 EUR	25%	8.750 EUR
van 35.000,01 EUR tot 75.000 EUR	45%	18.000 EUR
van 75.000,01 EUR tot 1.000.000 EUR	55%	508.750 EUR
TOTAAL		535.500 EUR

Als Yvette de 1 miljoen euro volledig vermaakt aan Anne, dan moet Anne 535.500 euro erfbelasting betalen. Ze houdt dus maar 464.500 euro over.

B. Een duolegaat 50-50 voor vriendin Anne en een goed doel

Yvette kan ook een duolegaat overwegen. Ze zou bijvoorbeeld 500.000 euro van haar vermogen kunnen vermaken aan haar goede vriendin Anne en 500.000 euro aan een goed doel, dat naast de eigen erfbelasting ook de erfbelasting van Anne betaalt.

Anne krijgt dan een nettolegaat van 500.000 euro. De erfbelasting die hierop is verschuldigd, komt ten laste van het goede doel. Die bedraagt:

van 0,01 EUR tot 35.000 EUR	25%	8.750 EUR
van 35.000,01 EUR tot 75.000 EUR	45%	18.000 EUR
van 75.000,01 EUR tot 500.000 EUR	55%	233.750 EUR
TOTAAL		260.500 EUR

Aan het goede doel wordt in ons voorbeeld 500.000 euro vermaakt. Hierop is 8,5% erfbelasting verschuldigd. Die bedraagt 42.500 euro. Het goede doel moet in totaal dus 303.000 euro erfbelasting betalen. Het houdt een nettolegaat over van **197.000 euro**. Anne ontvangt netto 500.000 euro.

Conclusie - Legaat in Vlaamse Gewest

Brutolegaat	Netto-opbrengst Anne	Netto-opbrengst goed doel	Opbrengst fiscus
Legaat 1 miljoen aan Anne	464.500 EUR	0 EUR	535.500 EUR (betaald door Anne)
Duolegaat van 1 miljoen: 500.000 EUR aan goed doel 500.000 EUR aan Anne	500.000 EUR	197.000 EUR	303.000 EUR (betaald door goede doel)

2. Fiscale domicilie in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest

Zelfde voorbeeld als hierboven, maar nu heeft Yvette haar fiscale woonplaats in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest en het goede doel heeft de federale erkenning gekregen.

A. Alles naar vriendin Anne

Op het legaat van 1 miljoen euro moet vriendin Anne volgend successierecht betalen:

van 0,01 EUR tot 50.000 EUR	40%	20.000 EUR
van 50.000,01 EUR tot 75.000 EUR	55%	13.750 EUR
van 75.000,01 EUR tot 175.000 EUR	65%	65.000 EUR
van 175.000,01 EUR tot 1.000.000 EUR	80%	660.000 EUR
TOTAAL		758.750 EUR

Het nettolegaat voor Anne bedraagt dus 241.250 euro.

B. Een duolegaat 50-50 voor vriendin Anne en een goed doel

Als Yvette daarentegen kiest om het miljoen te vermaken via een duolegaat, ziet het plaatje er heel anders uit. Als ze 500.000 euro vermaakt aan Anne en 500.000 euro aan het goede doel dat ook het successierecht betaalt van Anne, dan houdt Anne netto een legaat over van 500.000 euro.

Het goede doel betaalt dan volgend successierecht:

• Successierecht van Anne

van 0,01 EUR tot 50.000 EUR	40%	20.000 EUR
van 50.000,01 EUR tot 75.000 EUR	55%	13.750 EUR
van 75.000,01 EUR tot 175.000 EUR	65%	65.000 EUR
van 175.000,01 EUR tot 500.000 EUR	80%	260.000 EUR
TOTAAL		358.750 EUR

• Het successierecht van het goede doel

Het legaat aan het goede doel van 500.000 euro wordt in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest belast aan 7% (tarief vzw met federale erkenning). Het successierecht bedraagt 35.000 euro. Het goede doel moet dus in totaal 393.750 euro successierecht betalen. Het houdt een nettolegaat over van **106.250 euro**.

Conclusie - Legaat in Brusselse Hoofdstedelijk Gewest			
Brutolegaat	Netto-opbrengst Anne	Netto-opbrengst goed doel	Opbrengst fiscaal
Legaat 1 miljoen aan Anne	241.250 EUR	0 EUR	758.750 EUR (betaald door Anne)
Duolegaat van 1 miljoen: 500.000 EUR aan Anne 500.000 EUR aan goed doel	500.000 EUR	106.250 EUR	393.750 EUR (betaald door goed doel)

Kortom, het kan puzzelen zijn om de voor iedereen meest gunstige formule te vinden. Maar het is meer dan de moeite waard, zowel voor de hoofdbegunstigde als voor het goede doel.

3. Welk soort testament is voor u het meest aangewezen?

Welke vorm van testament het meest aangewezen is als u wilt nalaten aan het goede doel, hangt af van uw persoonlijke situatie.

1. Een eigenhandig testament

Wenst u uw nalatenschap vooral aan uw wettelijke erfgenamen te vermaken en enkel een bijzonder legaat aan een goed doel toe te kennen, dan kan een eigenhandig testament volstaan. Het is wel aangeraden om dit bij een notaris in bewaring te geven zodat het niet weggemaakt kan worden of niet verloren kan gaan. De notaris kan ook de rechtsgeldigheid ervan nakijken.

2. Een notarieel testament en/of internationaal testament

Heeft u geen reservataire erfgenamen en wilt u uw hele nalatenschap aan een goed doel vermaken door een goed doel als algemeen legataris aan te stellen? Dan is een notarieel testament aangewezen. De algemeen legataris heeft dan automatisch bezitsrecht.

Ook als u gaat voor een duolegaat, kiest u bij voorkeur voor een notarieel of internationaal testament. Want de formulering van de diverse beschikkingen moet juridisch correct zijn. Hierbij speelt de notaris een belangrijke rol. Het vermindert het risico van nietigheid wegens niet-naleving van vorm- of grondvereisten. Bovendien is er geen gevaar dat ontevreden erfgenamen het testament doen verdwijnen.

Respecteer altijd het voorbehouden deel

Het is aanbevolen om in uw testament de aanspraken van de reservataire erfgenamen niet te schenden. Geef aan de reservataire erfgenamen wat hen toekomt. Over het overige deel kunt u vrij beschikken. Enkel dat deel kan dus het voorwerp uitmaken van een legaat of een duolegaat aan het goede doel.

Als het testament het voorbehouden deel van bepaalde erfgenamen aantast, loopt u het risico dat de erfgenamen het legaat niet zullen uitkeren aan het goede doel dat u wenst te steunen.

4. Stappenplan: een testament opstellen

Om ervoor te zorgen dat uw erfenis naar een goed doel gaat, moet u een testament maken.

Een notaris kan u daarbij helpen en u vertellen wat de mogelijkheden en de kosten zijn. Het goede doel kan u helpen om een notaris te vinden.

Het is belangrijk dat u voor het contact met de notaris eerst goed nadenkt over de verschillende facetten van uw nalatenschap.

1. Maak een overzicht van uw bezittingen

Maak een lijst van alle mogelijke facetten van uw bezittingen:

- uw onroerend vermogen, zoals uw huis of huizen, uw grond(en);
- uw roerend vermogen dat op bank- en spaarrekeningen staat, aandelen;
- kostbare voorwerpen, zoals juwelen, kunstobjecten, meubelen, auto, kostbare apparatuur;
- geld dat u bewaart in een bankkluis;
- uw levensverzekering(en) en pensioenspaarfonds(en);
- uw eventuele schulden.

Meer daarover leest u in het volgende deel over geven bij het levenseinde.

2. Wie wilt u opnemen in uw testament?

Zijn er reservataire erfgenamen? Hoe groot is het beschikbare deel dat u vrij kunt bestemmen?

Aan wie wilt u dat beschikbare deel nalaten: aan een familielid, aan een vriend, aan een goed doel?

Om een familielid of een vriend op te nemen in uw testament, heeft u hun volledige naam, adres, geboortedatum en geboorteplaats nodig.

Neemt u een goed doel op, vermeld dan volgende gegevens:

- de naam;
- het adres;
- het ondernemingsnummer;
- de kwalificatie van het goede doel als rechtspersoon die kan genieten van verlaagde successietarieven, bijvoorbeeld een vzw, private stichting, stichting van openbaar nut;

- eventueel een tweede goed doel voor het geval de organisatie van uw keuze op het moment van uw overlijden niet meer zou bestaan.

U kunt in uw testament ook meer dan één goed doel steunen. Bij een klassiek duolegaat duidt u de verschillende organisaties als algemeen legataris aan. Elke organisatie krijgt dan eenzelfde breukdeel van de nalatenschap. Bij een omgekeerd duolegaat en een monolegaat specificeert u wie wat krijgt. U kunt ze ook samen aanduiden. Dan krijgen ze eenzelfde breukdeel.

3. Wat wilt u nalaten aan wie?

Zodra u een overzicht heeft van uw bezittingen en van de mensen of organisaties aan wie u iets wilt nalaten, kunt u bepalen wat u aan wie wilt nalaten. Dat lijkt misschien gemakkelijker dan het eigenlijk is. Overleg dus gerust met iemand die u vertrouwt voor u een beslissing neemt: een vriend of een vriendin, de notaris ...

4. Wilt u bepaalde voorwaarden in uw testament opnemen?

Misschien wilt u een legaat pas schenken aan het goede doel als uw echtgenoot overleden is. Of als de organisatie waaraan u schenkt, investeert in een bepaald project. Omschrijf de voorwaarde(n) die u wilt stellen.

5. Wenst u een testamentuitvoerder aan te duiden?

U kunt een testamentuitvoerder aanwijzen in uw testament als u er bijvoorbeeld aan twijfelt of uw erfgenamen uw testament correct zullen uitvoeren. Dat kan een familielid of een vriend zijn die u vertrouwt, maar ook een notaris of een advocaat. Hij of zij zal ervoor zorgen dat de nalatenschap wordt verdeeld zoals u bepaald heeft in uw testament.

6. Ga naar de notaris

Als u al deze informatie op papier gezet heeft, dan bent u klaar om naar de notaris te stappen. Hij kan u advies geven over een optimale verdeling van uw vermogen en de juridische aspecten van het opstellen van een testament. Samen met hem kunt u bepalen welke vorm van testament in uw situatie de beste oplossing is. U kunt bijvoorbeeld de mogelijkheden van een duolegaat bekijken. Zo bent u er zeker van dat alles zo goed mogelijk geregeld is.

7. Pas uw testament aan als de situatie verandert

Verkoopt u een onroerend goed, wordt u zelf erfgenaam van een belangrijke erfenis of verandert uw familiale situatie, dan kan het nodig zijn om uw testament aan te passen. Overleg dan met uw notaris wat u eventueel wilt of moet wijzigen.

Sinds 1 september 2018 is de nieuwe erfwet van toepassing. Als u dat nog niet gedaan heeft, kan het aangewezen zijn uw testament te laten nakijken en zo nodig aan te passen.

“

Wij hebben als mensen zoveel van God gekregen dat we wel wat terug mogen doen. Zelf sta ik graag klaar voor anderen, mijn hele leven al. Toen ik na een jaar huwelijk weduwe werd, sprak het vanzelf dat ik mijn moeder ging verzorgen toen ze ziek begon te worden. Samen hebben we veel in en voor onze parochie gedaan, maar ook buiten de kerk zijn er veel goede doelen. Telkens als ik zo'n organisatie bezig zag of erover las, besloot ik een bijdrage te doen. Ik geef aan 22 goede doelen en wil blijven geven, ook als ik er niet meer ben. Nu heb ik een lijstje van 7 organisaties gemaakt, waarmee ik naar de notaris wil. Ik zal het met hem nog eens bekijken, hij zal me ook de jaarcijfers kunnen geven van al die goede doelen. En dan beslis ik.

”

Martha F.,
weduwe, geen kinderen

BIJLAGEN

Bijlage 1: Bronnen

<https://www.notaris.be>

<https://www.testament.be>

<https://justitie.belgium.be/nl>

Bijlage 2: Woordenlijst

Beschikbaar deel: het deel van uw vermogen dat u vrij kunt bestemmen nadat het voorbehouden of reservataire deel ervan werd afgehouden.

Duolegaat: fiscale techniek waarmee u een deel van uw vermogen nalaat aan een goed doel dat de erfbelasting of het successierecht moet betalen op het andere deel dat u aan een familielid of een andere legataris nalaat.

Erfbelasting: belasting op nalatenschappen in Vlaanderen.

Erflater: degene die overleden is en zijn nalatenschap nalaat.

Inkorting: terugvordering door de reservataire erfgenaam van wie het wettelijke of voorbehouden erfdeel door een schenking of legaat is aangetast, waardoor de schenking of het legaat beperkt wordt tot het beschikbare deel van het vermogen.

Legaat: wat u via uw testament nalaat aan een erfgenaam of aan een goed doel.

Legataris: de begunstigde van een legaat, dus degene die het legaat ontvangt.

Monolegaat: een techniek die gelijkaardig is aan het duolegaat. Ook hier moet het goede doel het successierecht betalen, zodat zowel de organisatie als de andere erfgenamen meer overhouden.

Reservatair deel, reserve: het deel van uw erfenis waarover u niet vrij kunt beschikken omdat bepaalde erfgenamen er volgens de wet recht op hebben.

Reservataire erfgenamen: de wettelijke erfgenamen die recht hebben op een voorbehouden erfdeel van de nalatenschap: echtgenoot of echtgenote, kinderen, kleinkinderen, achterkleinkinderen.

Schenkbelasting: belasting op schenkingen in Vlaanderen.

Schenkingsrecht: belasting op schenkingen in Brussel en in het Waalse Gewest.

Successierecht: belasting op nalatenschappen in het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest en in het Waalse Gewest.

Testament: een akte waarin iemand bepaalt wat er na zijn dood met zijn vermogen moet gebeuren.

Testamentuitvoerder: de persoon die zorgt dat het testament wordt uitgevoerd zoals u het heeft bepaald. Het kan een familielid of een vriend zijn die je vertrouwt, maar ook een notaris of een advocaat.

Testator: degene die iets nalaat via zijn of haar testament.

Voorbehouden deel: reservatair deel.

Vruchtgebruik: het recht om andermans goed te gebruiken of er de vruchten van te ontvangen (huuropbrengst, intrest ...).

Bijlage 3: Tarieven schenkbelasting/schenkingsrecht

De tarieven van schenkbelasting/schenkingsrecht zijn van toepassing in Vlaanderen sinds 1 juli 2015, en in het Brusselse Gewest sinds 1 januari 2016.

De meest recente cijfers kunt u altijd vinden op:

<https://financien.belgium.be/nl/particulieren/gezin/schenken>.

Daar staan ook de tarieven van het schenkingsrecht in het Waalse Gewest vermeld.

1. Algemene regeling Vlaanderen

1.1. Onroerende goederen

Tabel 1 - Tarief in rechte lijn en tussen partners (echtgenoten, wettelijk samenwonenden, partnerschap van ten minste 1 jaar)

Gedeelte van de schenking		Percentage	Verschuldigde schenkbelasting
Van	tot inbegrepen		
EUR	EUR		
0,01	150.000	3	4.500
150.000,01	250.000	9 (Met energierenovatie of verhuur met conformiteits-attest: 6)	9.000 (Met energierenovatie of verhuur met conformiteits-attest: 6.000)
250.000,01	450.000	18 (Met energierenovatie of verhuur met conformiteits-attest: 12)	36.000 (Met energierenovatie of verhuur met conformiteits-attest: 24.000)
Totaal			49.500 (Met energierenovatie of verhuur met conformiteits-attest: 34.500)
Boven de 450.000		27 (Met energierenovatie of verhuur met conformiteits-attest: 18)	

Tabel 2 - Tarief niet-rechte lijn (broers en zussen, ooms of tantes en neven of nichten, en alle andere personen)

Gedeelte van de schenking		Percentage	Verschuldigde schenkbelasting
Van	tot inbegrepen		
EUR	EUR		
0,01	150.000	10 (Met energierenovatie of verhuur met conformiteitsattest: 9)	15.000 (Met energierenovatie of verhuur met conformiteitsattest: 13.500)
150.000,01	250.000	20 (Met energierenovatie of verhuur met conformiteitsattest: 17)	20.000 (Met energierenovatie of verhuur met conformiteitsattest: 17.000)
250.000,01	450.000	30 (Met energierenovatie of verhuur met conformiteitsattest: 24)	60.000 (Met energierenovatie of verhuur met conformiteitsattest: 48.000)
Totaal			95.000 (Met energierenovatie of verhuur met conformiteitsattest: 78.500)
Boven de 450.000		40 (Met energierenovatie of verhuur met conformiteitsattest: 31)	

1.2. Roerende goederen

De huidige geldende tarieven voor de schenking van roerende goederen in Vlaanderen zien er als volgt uit:

In rechte lijn en tussen partners	In alle andere gevallen
3%	7%

2. Algemene regeling Brussels Hoofdstedelijk Gewest

2.1. Onroerende goederen

Tabel 3 - Tarief in rechte lijn, tussen echtgenoten en wettelijk samenwonenden

Gedeelte van de schenking		Percentage	Verschuldigde schenkingsrechten
Van	tot inbegrepen		
EUR	EUR		
0,01	150.000	3	4.500
150.000,01	250.000	9	9.000
250.000,01	450.000	18	36.000
Totaal			49.500
Boven de 450.000		27	

Tabel 4 - Tarief tussen alle andere personen

Gedeelte van de schenking		Percentage	Verschuldigde schenkingsrechten
Van	tot inbegrepen		
EUR	EUR		
0,01	150.000	10	15.000
150.000,01	250.000	20	20.000
250.000,01	450.000	30	60.000
Totaal			95.000
Boven de 450.000		40	

2.2. Roerende goederen

De huidige geldende tarieven voor de schenking van roerende goederen in Brussel zien er als volgt uit:

In rechte lijn, tussen echtgenoten of wettelijk samenwonenden	In alle andere gevallen
3%	7%

3. Tarieven voor schenkingen aan goede doelen

Tabel 5 - Tarieven voor schenkingen aan goede doelen

	Vlaams Gewest	Brussels Hoofdstedelijk Gewest
Art. 2.8.4.1.1, § 3, lid 1 en lid 3 Vlaamse Codex Fiscaliteit Art. 140, lid 1, 1° W.Reg. Brussels Hoofdstedelijk Gewest	In afwijking van paragraaf 1 en 2 bedraagt het tarief van de schenkbelasting 5,5 % voor schenkingen aan : 1° het Vlaamse Gewest en de Vlaamse Gemeenschap; 2° de Vlaamse, de Franse en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie; 3° de Franse en de Duitstalige Gemeenschap en aan het Waalse en het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest; 4° een staat van de Europese Economische Ruimte; 5° provincies en gemeenten in het Vlaamse Gewest; 6° de openbare instellingen van de publiekrechtelijke rechtspersonen, vermeld in punt 1° tot en met 5°; 7° erkende sociale huisvestingsmaatschappijen als vermeld in artikel 40 van de Vlaamse Wooncode; 8° de coöperatieve vennootschap Vlaams Woningfonds van de grote gezinnen; 9° dienstverlenende en opdrachthoudende verenigingen als vermeld in artikel 12, § 2, 2° en 3°, van het decreet van 6 juli 2001 houdende de intergemeentelijke samenwerking; 10° verenigingen zonder winstoogmerk, ziekenfondsen en landsbonden van beroepsverenigingen, internationale verenigingen zonder winstoogmerk, private stichtingen en stichtingen van openbaar nut; 11° openbare centra voor maatschappelijk welzijn. In afwijking van het eerste lid wordt de schenkbelasting, vermeld in paragraaf 1 en 2, gebracht op 100 euro voor de schenkingen, inclusief inbrengen om niet, gedaan aan rechtspersonen als vermeld in het eerste lid, 10°, als de schenker zelf een rechtspersoon als vermeld in het eerste lid, 10°, is. Het tarief, vermeld in het eerste en tweede lid, is ook van toepassing op gelijksoortige rechtspersonen die opgericht zijn volgens en onderworpen zijn aan de wetgeving van een andere staat van de Europese Economische Ruimte, en die bovendien hun statutaire zetel, hun hoofdbestuur of hun hoofdvestiging binnen de Europese Economische Ruimte hebben.	De bij artikel 131 vastgestelde rechten worden beperkt tot : 1° 6,60 t. h. voor schenkingen aan gemeenten gelegen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en hun openbare instellingen, aan de door de Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij erkende maatschappijen, aan de coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid Woningfonds van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, aan de intercommunales van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en aan stichtingen van openbaar nut; 2° 7 % voor de schenkingen, inclusief inbrengen om niet, van onroerende goederen aan verenigingen zonder winstoogmerk, aan ziekenfondsen en landsbonden van ziekenfondsen, aan beroepsverenigingen, aan internationale verenigingen zonder winstoogmerk en aan private stichtingen; 3° 100 EUR voor schenkingen, inclusief inbrengen om niet, gedaan aan stichtingen van openbaar nut of aan rechtspersonen bedoeld in 2°, zo de schenker zelf een dezer stichtingen of rechtspersonen is; 4° 1,10 % voor de schenkingen met inbegrip van de inbrengen om niet, gedaan door de gemeenten aan de pensioenfondsen die zij onder de vorm van een vereniging zonder winstoogmerk hebben opgericht in uitvoering van een door de voogdijoverheid goedgekeurd saneringsplan. De verlagingen vermeld sub 1°, 2° en 3°, zijn ook toepasselijk op gelijkaardige rechtspersonen die opgericht zijn volgens en onderworpen zijn aan de wetgeving van een lidstaat van de Europese Economische Ruimte, en die bovendien hun statutaire zetel, hun hoofdbestuur of hun hoofdvestiging binnen de Europese Economische Ruimte hebben.
Art. 2.8.4.3.1, § 3 Vlaamse Codex Fiscaliteit: Schenking van onroerende goederen	3% voor schenkingen aan: 1° het Vlaamse Gewest en de Vlaamse Gemeenschap; 2° de Vlaamse, Franse en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie;	

Energie-besparende renovatie Verhuur gebouw met conformiteits-atteest	3° de Franse en de Duitstalige Gemeenschap en het Waalse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest; 4° een staat van de Europese Economische Ruimte (EER); 5° provincies en gemeenten in het Vlaamse Gewest; 6° de openbare instellingen van de publiekrechtelijke rechtspersonen, vermeld in de punten 1° tot en met 5°; 7° erkende sociale huisvestingsmaatschappijen als vermeld in artikel 40 van de Vlaamse Wooncode; 8° de coöperatieve vennootschap Vlaams Woningfonds van de grote gezinnen; 9° dienstverlenende en opdrachthoudende verenigingen zoals bedoeld in het decreet van 6 juli 2001 houdende de intergemeentelijke samenwerking; 10° vzw's, (landsbonden van) ziekenfondsen, beroepsverenigingen en internationale vzw's, private stichtingen en stichtingen van openbaar nut; 11° openbare centra voor maatschappelijke welzijn Evenals voor schenkingen aan gelijksoortige rechtspersonen die opgericht zijn volgens en onderworpen zijn aan de wetgeving van een andere staat van de Europese Economische Ruimte (EER) en die bovendien hun statutaire zetel, hun hoofdbestuur of hun hoofdvestiging binnen de EER hebben.	
Art. 140, lid 1, 2° W.Reg. Brussels Hoofdstedelijk Gewest		7% voor schenkingen van onroerende goederen aan vzw's, (landsbonden van) ziekenfondsen, beroeps verenigingen, internationale vzw's en private stichtingen. Evenals voor schenkingen aan gelijkaardige rechtspersonen die opgericht zijn volgens en onderworpen zijn aan de wetgeving van een lidstaat van de EER, en die bovendien hun statutaire zetel, hun hoofdbestuur of hun hoofdvestiging binnen de EER hebben. Geen bijkomende voorwaarden.
Art. 2.8.4.1.1, § 3, lid 2 Vlaamse Codex Fiscaliteit Art. 140, lid 1, 3° W.Reg. Brussels Hoofdstedelijk Gewest	100 euro voor schenkingen aan vzw's, (landsbonden van) zie kenfondsen, beroepsverenigingen en internationale vzw's, private stichtingen en stichtingen van openbaar nut wanneer de schenker zelf één van deze rechtspersonen is. Evenals voor schenkingen aan gelijksoortige rechtspersonen die opgericht zijn volgens en onderworpen zijn aan de wetgeving van een andere staat van de Europese Economische Ruimte (EER) en die bovendien hun statutaire zetel, hun hoofdbestuur of hun hoofdvestiging binnen de EER hebben. Geen bijkomende voorwaarden.	100 euro voor schenkingen aan stichtingen van openbaar nut of aan rechtspersonen bedoeld in artikel 140, lid 1, 2° W.Reg. wanneer de schenker zelf één van deze stichtingen of rechtspersonen is. Evenals voor schenkingen aan gelijkaardige rechtspersonen die opgericht zijn volgens en onderworpen zijn aan de wetgeving van een lidstaat van de EER, en die bovendien hun statutaire zetel, hun hoofdbestuur of hun hoofdvestiging binnen de EER hebben. Geen bijkomende voorwaarden.
Art. 140, lid 1, 4° W.Reg. Brussels Hoofdstedelijk Gewest		1,10% voor schenkingen door de gemeenten aan de pensioenfondsen die zij onder de vorm van een vereniging zonder winstoogmerk hebben opgericht in uitvoering van een door de voogdijoverheid goedgekeurd saneringsplan. Geen bijkomende voorwaarden.

Bijlage 4: Tarieven erfbelasting/successierecht

Hieronder vindt u de tarieven van de erfbelasting/het successierecht voor Vlaanderen en voor het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest.

Deze cijfers, ook die voor het Waalse Gewest, kunt u ook vinden op: <https://financien.belgium.be/nl/particulieren/gezin/overlijden/successierechten>.

1. Algemene regeling Vlaanderen

Tabel 1 - Tarief in rechte lijn en tussen partners (echtgenoten, wettelijk samenwonenden, partnerschap van ten minste 1 jaar)

Gedeelte van de nalatenschap		Percentage	Verschuldigde erfbelasting
Van	tot inbegrepen		
EUR	EUR		
0,01	50.000	3	1.500
50.000,01	250.000	9	18.000
Totaal			19.500
Boven de 250.000		27	

Tabel 2 - Tarief tussen andere personen dan in rechte lijn en partners

Gedeelte van de nalatenschap		Tussen broers en zussen		Tussen alle andere personen	
Van	tot inbegrepen	%	rechten	%	rechten
EUR	EUR				
0,01	35.000	25	8.750	25	8.750
35.000,01	75.000	30	12.000	45	18.000
Totaal			20.750		26.750
Boven de 75.000,01		55		55	

2. Algemene regeling Brusselse Hoofdstedelijk Gewest

Tabel 3 - Tarief in rechte lijn, tussen echtgenoten en wettelijk samenwonenden

Gedeelte van de nalatenschap		Percentage	Verschuldigde successierechten
Van	tot inbegrepen		
EUR	EUR		
0,01	50.000	3	1.500
50.000,01	100.000	8	4.000
100.000,01	175.000	9	6.750
175.000,01	250.000	18	13.500
250.000,01	500.000	24	60.000
Totaal			85.750
Boven de 500.000		30	

Tabel 4 – Tarief tussen broers en zussen

Gedeelte van de nalatenschap		Percentage	Verschuldigde successierechten
Van	tot inbegrepen		
EUR	EUR		
0,01	12.500	20	2.500
12.500,01	25.000	25	3.125
25.000,01	50.000	30	7.500
50.000,01	100.000	40	20.000
100.000,01	175.000	55	41.250
175.000,01	250.000	60	45.000
Totaal			119.375
Boven de 250.000		65	

Tabel 5 – Tarief tussen ooms, tantes en neven of nichten

Gedeelte van de nalatenschap		Percentage	Verschuldigde successierechten
Van	tot inbegrepen		
EUR	EUR		
0,01	50.000	35	17.500
50.000,01	100.000	50	25.000
100.000,01	175.000	60	45.000
Totaal			87.500
Boven de 175.000		70	

Tabel 6 – Tarief tussen alle andere personen

Gedeelte van de nalatenschap		Percentage	Verschuldigde successierechten
Van	tot inbegrepen		
EUR	EUR		
0,01	50.000	40	20.000
50.000,01	75.000	55	13.750
75.000,01	175.000	65	65.000
Totaal			98.750
Boven de 175.000		80	

3. Tarieven voor legaten aan goede doelen

Tabel 7 - Tarieven voor legaten aan goede doelen

	Vlaams Gewest	Brussels Hoofdstedelijk Gewest
Art. 55 W.Succ. Brussels Hoofdstedelijk Gewest		Van de rechten van successie en van overgang bij overlijden worden vrijgesteld de legaten: 1° aan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest; 2° aan de Brusselse agglomeratie; 3° aan de Vlaamse, Franse en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie; 4° aan de Franse, Vlaamse en Duitstalige Gemeenschap en aan het Vlaamse en het Waalse Gewest; 5° aan de publiekrechtelijke rechtspersonen die gelijkgesteld zijn met die vermeld in de onderdelen 1° tot 4°, die opgericht zijn volgens en onderworpen zijn aan de wetgeving van een andere lidstaat van de Europese Economische Ruimte; 6° aan een lidstaat van de Europese Economische Ruimte; 7° aan de openbare instellingen van de publiekrechtelijke rechtspersonen vermeld in de onderdelen 1° tot 6°.

	Vlaams Gewest	Brussels Hoofdstedelijk Gewest
Art. 2.7.4.2.1 Vlaamse Codex Fiscaliteit Art. 59 W.Succ. Brussels Hoofdstedelijk Gewest	In afwijking van artikel 2.7.4.1.1 bedraagt het tarief van de erfbelasting 8,5 % voor de legaten aan : 1° het Vlaamse Gewest en de Vlaamse Gemeenschap; 2° de Vlaamse, de Franse en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie; 3° de Franse en de Duitstalige Gemeenschap en aan het Waalse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest; 4° een staat in de Europese Economische Ruimte; 5° de provincies en gemeenten in het Vlaamse Gewest; 6° de openbare instellingen van de publiekrechtelijke rechtspersonen, vermeld in punt 1° tot en met 5°; 7° erkende sociale huisvestingsmaatschappijen als vermeld in artikel 40 van de Vlaamse Wooncode van 15 juli 1997; 8° de coöperatieve vennootschap Vlaams Woningfonds van de grote gezinnen; 9° dienstverlenende en opdrachthoudende verenigingen als vermeld in artikel 12, § 2, 2° en 3°, van het decreet van 6 juli 2001 houdende de intergemeentelijke samenwerking; 10° verenigingen zonder winstoogmerk, ziekenfondsen en landsbonden van ziekenfondsen, beroepsverenigingen, internationale verenigingen zonder winstoogmerk, private stichtingen en stichtingen van openbaar nut; 11° openbare centra voor maatschappelijk welzijn.	De rechten van successie en van overgang bij overlijden worden verlaagd: 1° tot 6,6 % voor de legaten aan gemeenten gelegen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en hun openbare instellingen, aan de door de Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij erkende maatschappijen, aan de coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid Woningfonds van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, aan de intercommunales van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en aan de stichtingen van openbaar nut; 2° tot 25 % voor de legaten aan verenigingen zonder winstoogmerk, aan ziekenfondsen en landsbonden van ziekenfondsen, aan beroepsverenigingen, aan internationale verenigingen zonder winstoogmerk en aan private stichtingen; 3° tot 12,5 % voor de legaten aan verenigingen zonder winstoogmerk en andere rechtspersonen zonder winstoogmerk die de federale erkenning kregen bedoeld in artikelen 104 en 110 van het Wetboek der Inkomstenbelastingen, tenzij ze een voordeliger tarief genieten overeenkomstig dit Wetboek.

DEEL 2

GEVEN BIJ HET LEVENSEINDE

Deel 1 ging over nalaten en schenken aan het goede doel. Dit deel 2 plaatst 'geven bij het levenseinde' in een ruimer kader. Wat wilt u nalaten als u er niet meer bent? Aan wie? En ook: welke niet-materiële dingen zou u willen doorgeven?

Er komt heel wat bij kijken als u dat goed wilt voorbereiden. Daarom heeft testament.be een vijfstappenplan ontwikkeld over geven bij het levenseinde, dat in dit deel aan bod komt:

1. Vooreerst kunt u aan de mensen die u omringen de kans geven om afscheid te nemen. Dat kan een mooi cadeau zijn omdat de nabestaanden dan meestal makkelijker door hun rouwperiode heen geraken.
2. U kunt hen ook ontlasten door praktische informatie te verzamelen voor als u er niet meer bent.
3. U kunt een lijst maken van uw bezittingen en nadenken over wat u wilt nalaten en aan wie. Op basis daarvan kunt u beslissen of u een testament wilt opmaken.
4. U kunt overwegen om een goed doel op te nemen in uw testament.
5. U kunt overwegen om bij leven aan een goed doel te schenken.

1. Geef de kans om afscheid te nemen

Als u weet dat 'uw dagen geteld zijn', wordt het tijd om afscheid te nemen. Bewust afscheid nemen kan moeilijk en pijnlijk zijn. Maar tegelijk warm, bevrijdend, hoopvol. Doe het alleen als u het wilt, en op uw manier.

Neemt u liever afscheid van mensen individueel? Wilt u kleine groepjes uitnodigen? Een grote groep? Misschien wilt u samen plezierige herinneringen ophalen. Foto's uit de oude doos bekijken. Ruimte geven voor het uitpraten van een oude ruzie. Iemand zeggen hoe graag u hem of haar ziet. Of een advies geven, een levensles achterlaten.

Een afscheid kan nabestaanden helpen in het rouwproces. Goed afscheid nemen kan ook een einde maken aan oud verdriet en vastgeroeste meningsverschillen.

Misschien kunt u bij het afscheid ook iets weggeven: een boek, een cd ... Of een brief die u heeft geschreven, een foto of een gedicht dat u dierbaar is. Sommige mensen spreken een boodschap in op een geluid- of videocassette. Iets dat u persoonlijk weggeeft, voelt anders dan een nalatenschap.

Zeg en doe nu wat u altijd al wilde ...

2. Geef praktische info aan uw nabestaanden

Uw nabestaanden moeten na uw overlijden allerlei instanties informeren en praktische zaken regelen. Om hen daarbij te helpen, kunt u voor hen een map samenstellen met een handig overzicht.

Ze kan onder meer de volgende punten bevatten:

- als u kinderen achterlaat: praktische gegevens over gewoonten, verzorging, opvoeding, medische gegevens, opvang ...;
- voor een hulpbehoevende partner: gegevens van huishoudelijke hulp, verzorgenden ...;
- lijst van testamenten en de plaats waar ze worden bewaard;
- uw medische gegevens;
- uw bankrekeningen en eventuele schulden;
- lijst van verzekeringen;
- lijst van abonnementen en lidmaatschappen;
- eventueel uw huurder(s) of verhuurder;
- lijst met adressen voor het versturen van doodsbrieven;
- andere belangrijke namen en adressen;
- als u een huisdier achterlaat: praktische gegevens over verzorging etc.;
- bewaarplaats van (reserve)sleutels, belangrijke documenten etc.;
- uw digitale nalatenschap;
- ...

Uw digitale nalatenschap

Als u werkt met de computer, vergeet dan niet uw digitale nalatenschap te regelen.

- Uw *digitale nalatenschap* bevat minstens een lijst van uw wachtwoorden en accounts, misschien ook een adresboek, een dagboek, brieven, fotoalbums, muziek, e-books ... Vermeld in de map voor de nabestaanden waar men ze kan vinden en wat ermee moet gebeuren na uw overlijden. Moet uw account worden afgesloten? Wilt u dat er aan bepaalde mensen een bepaald bericht wordt verstuurd?
- U kunt uw paswoord, accountgegevens, digitale foto's enz. ook bewaren in een digitale kluis, die wordt aangeboden door sommige verzekeraars en begrafenisondernemers.

- Misschien heeft u *digitale eigendom* na te laten: digitale waardepapieren, contracten, boeken enz. Laat dit dan vastleggen in uw testament en wijs iemand aan als uitvoerder hiervan. Dit moet u doen bij de notaris.
- Voor accounts op *Googlediensten* als Gmail, YouTube en Picasa kunt u via Inactive Account Manager vooraf instellen wat er moet gebeuren als u ze maandenlang niet meer gebruikt (en misschien bent overleden). Eén optie is dat alle accounts worden gewist zodra u langer dan drie, zes of twaalf maanden niet inlogt. U krijgt dan nog wel een waarschuwing per e-mail of sms. De tweede optie is dat uw accounts dan gewoon op 'inactief' worden ingesteld, of dat een aantal vooraf opgegeven vertrouwenspersonen wordt gecontacteerd.
- Aan *Facebook* kunt u vooraf melden wat er na uw overlijden met uw account moet gebeuren. Wordt uw account permanent verwijderd of omgevormd tot een gedenkprofiel met 'herdenkingsstatus'? Als u wenst dat dit gedenkprofiel verder actief beheerd wordt, bijvoorbeeld voor het plaatsen van rouwberichten, moet u in uw Facebookinstellingen ook een contactpersoon aanduiden voor accounts met een herdenkingsstatus.
- Er zijn steeds meer specifieke commerciële (en vaak betalende) applicaties voor de digitale nalatenschap. Het uitgangspunt is altijd hetzelfde: de gebruiker moet een vertrouwenspersoon aanduiden om de laatste wensen te vervullen en te laten naleven, van het beheer van een e-mailaccount of een website tot het posten van een digitale laatste groet.

3. Bereid uw erfenis voor

De afwikkeling van een erfenis kan ruzie veroorzaken en jarenlange conflicten. Daarom is het goed dat u tijdig nadenkt over wat u met uw bezittingen wilt doen.

Neem daar de tijd voor. U kunt als voorbereiding op de erfenis een lijst van al uw bezittingen maken. Denk daarbij niet alleen aan de dingen met een grote financiële waarde, maar ook aan die waarmee u een sterke emotionele band heeft. Wat bezit u allemaal? Welke zaken wilt u een specifieke bestemming geven? Als u dat wenst, kunt u een persoonlijk woordje toevoegen waarom u wat aan wie nalaat.

Uw piano kunt u voorbestemmen voor uw kleinkind dat zo graag naar de muziekschool gaat. De caravan is voor uw zoon die daarmee een ideale vakantie beleeft. En uw collectie cd's gaat naar uw vriendin met wie u zo veel in uw leven heeft mogen delen. Wellicht stuit u bij het maken van uw overzicht ook op iets dat u kunt geven aan die goeie mantelzorger die u zoveel jaren heeft bijgestaan. En misschien wilt u een kunstwerk of uw kunstcollectie wegschenken aan een museum of aan een sociaal goed doel?

Een overzicht helpt om die beslissingen te nemen. Maak een 'erfenisdossier'. Noteer wat u allemaal bezit in de volgende categorieën en welke dingen u een specifieke bestemming wilt geven:

- vastgoed: woning(en), vakantiehuis, garagebox ...;
- bankzaken: bankrekening, spaarboekjes, aandelen, leningen ...;
- inboedel: servies, tapijten, tv, koelkast, meubelen ...;
- kledij;
- juwelen;
- kunst en antiek;
- muziekinstrumenten en muziekboeken;
- medailles;
- boeken, cd's;
- foto- en dagboeken, brieven, dia's ...;
- documenten: trouwboekje, diploma's, eigendomsakte van de woning(en) ...;
- auto('s);
- hobbymateriaal: schildermateriaal, sportmateriaal, fotoapparatuur, fiets, gezelschapsspelen ...;
- verzamelingen: postzegels, oude munten ...;
- tuinartikelen: tuinmeubelen, barbecue, tuingerief ...;
- huisdieren;
- verzekeringen;
- andere.

Tips

- Vertel aan uw erfgenamen dat u een dossier voor de erfenis heeft gemaakt of bezorg hun een kopie daarvan. Dit kan een mooie aanleiding zijn om over uw erfenis te spreken.

- Stel een vertrouwenspersoon aan die ervoor zorgt dat de erfenis wordt afgehandeld zoals u het wilt. Het moet iemand zijn die onpartijdig is en zelf geen erfgenaam. Het kan een notaris zijn, maar dat hoeft niet. U kunt deze persoon betrekken bij het opstellen of afronden van uw erfenisdossier. Zo weet hij heel zeker wat u bedoelt en kan hij straks de erfenis regelen zoals u dat wilt. Hij kan eventueel ook het nodige doen voor uw digitale nalatenschap.
- Verzamel al uw belangrijke documenten in een omslag of een map, samen met het overzicht van praktische zaken (punt 2). Meld aan uw vertrouwenspersoon en eventueel aan uw notaris waar u die documenten bewaart.
- Houd uw dossier actueel. Kijk het minstens een keer per jaar na en pas het aan waar nodig.

4. Overweeg een testament

Als u geen testament heeft opgemaakt, bepaalt de wet wie een deel van uw erfenis krijgt. Sommige erfgenamen hebben een wettelijk beschermd erfdeel: de reserve. Het gaat om de echtgenoot en de (klein)kinderen. Zij zijn de zogenaamde reservataire erfgenamen en krijgen het voorbehouden deel van de nalatenschap. U kunt vrij beschikken over het overblijvende deel van uw nalatenschap, het zogenaamde *beschikbare deel*.

Bent u het eens met deze wettelijke regeling en heeft u verder geen bijzondere wensen? Dan wordt uw nalatenschap onder uw reservataire erfgenamen verdeeld en is een testament niet nodig.

Maar wilt u bijvoorbeeld aan een deel van uw erfenis wel een specifieke bestemming geven, bijvoorbeeld iets nalaten aan een goed doel? Dan moet u altijd een testament opstellen.

Of heeft u geen kinderen of helemaal geen erfgenamen en wilt u bijvoorbeeld een goed doel steunen? Ook dan is een testament vereist.

Meer informatie over dit alles leest u in deel 1.

5. Overweeg een schenking

Misschien wilt u sommige zaken al wegschenken terwijl u nog leeft. Er vallen u dan wellicht positieve reacties in de schoot. Maar u kunt ook negatieve reacties over u heen krijgen, van de ontvanger of van anderen die niets hebben gekregen. Denk erover na of u de motieven van uw keuzes expliciet kenbaar wilt maken. Overweeg om een vertrouwenspersoon te betrekken als u daarover open met alle betrokkenen wilt spreken.

Misschien wilt u ook iets wegschenken aan een goed doel. Dan draagt u een steentje bij tot een betere wereld. U kunt iets blijven betekenen, ook als u er niet meer bent. Dat is een positieve gedachte die veel mensen een goed gevoel geeft.

Hoe u een schenking aan het goede doel kunt doen, ook daarover leest u alles in het vorige deel.

DEEL 3

REGELEN VOOR HET LEVENSEINDE

Geven en nalaten aan het goede doel en een vijfstappenplan om na te denken over geven bij het levenseinde, daarover ging het in de eerste twee delen van deze gids.

Om het levenseinde voor te bereiden, kunt u als u dat wenst nog een stap verder gaan. U kunt nadenken over de zorg die u verlangt bij uw levenseinde en daarvoor de nodige zaken regelen.

Mensen kunnen verschillend denken over de zorg bij hun levenseinde. De ene wil zo lang mogelijk blijven leven, de andere wil geen pijn lijden, nog een andere wil zelf beslissen wanneer het genoeg is geweest.

Vandaag kunt u zelf uw stem laten horen over het levenseinde dat u verkiest. U kunt daarvoor de nodige stappen zetten. Daarvoor hoeft u niet te wachten tot u heel oud of terminaal ziek bent. Want iedereen kan op elk moment in een levensbedreigende situatie terechtkomen.

Welke medische behandelingen zou u dan nog wensen of niet wensen? Kiest u voor palliatieve zorg en/of voor euthanasie? Wilt u donor zijn van organen of uw lichaam schenken aan de wetenschap? Hoe ziet u uw uitvaart en alles wat daarmee te maken heeft? U kunt die keuzes bespreken met familie en vrienden, met uw zorgverleners, de huisarts, de specialist of met het woonzorgcentrum.

Het is goed om nu al na te denken en te spreken over de zorg die u in de toekomst wilt. En het is nog beter om dat schriftelijk vast te leggen in een document, een 'wilsverklaring'. Voor elk van bovengenoemde punten is er een aparte wilsverklaring, al dan niet verplicht. Er is (nog) geen document dat alles overkoepelt.

Tot slot kunt u als u dat wenst, ook nog iets anders regelen. Als er een moment komt waarop u zelf geen belangrijke beslissingen meer kunt nemen over het beheer van uw goederen, kunt u iemand of meerdere mensen aanstellen die dat in uw plaats kunnen doen, bijvoorbeeld een huis verkopen. In het laatste punt leest u meer over het geven van een zogenaamde zorgvolmacht.

1. Uw rechten als patiënt

De wet op de patiëntenrechten

Sinds 2002 bestaat er in België een belangrijke wet over de rechten van de mens als patiënt: de wet op de patiëntenrechten, die nadien nog een aantal wijzigingen heeft ondergaan. In deze wet zitten alle rechten die u heeft als patiënt ten aanzien van een zorgverlener, zoals een huisarts, specialist, apotheker of tandarts.

1. Recht op vrije keuze van een zorgverlener en goede medische zorg

Elke patiënt mag vrij een zorgverlener kiezen en kan een nieuwe zorgverlener kiezen als hij dat wenst. Die vrije keuze kan evenwel in sommige gevallen beperkt worden, bijvoorbeeld bij aanwezigheid van slechts één specialist in een ziekenhuis.

De patiënt heeft recht op de best mogelijke medische zorg. Belangrijk daarbij: elke patiënt heeft er recht op dat de zorgverlener aandacht heeft voor pijn. Een arts moet pijn voorkomen, evalueren, behandelen en verzachten.

2. Recht om te weten en om niet te weten

Elke patiënt heeft recht op heldere informatie over zijn gezondheidstoestand, de vermoedelijke evolutie en de behandeling die de arts hem voorstelt, onder meer het doel van de behandeling, de aard, de graad van urgentie, de mogelijke nevenwerkingen en risico's, de nazorg, de mogelijke alternatieven en de financiële gevolgen. Die informatie moet worden gegeven op de gepaste tijd, in een duidelijke taal die aangepast is aan de patiënt. Er zijn evenwel uitzonderingen, bijvoorbeeld als een bewusteloze persoon wordt binnengebracht in een spoeddienst. Dan wordt dit vermeld in het patiëntendossier.

Maar in principe heeft u dus recht op informatie. Het kan evenwel gebeuren dat u bepaalde zaken liever niet wilt vernemen. Als u dat aangeeft, zal de arts daarmee rekening houden, tenzij dit voor uzelf of uw omgeving gevaar zou opleveren (bijvoorbeeld bij een besmettelijke ziekte).

Als u wenst dat iemand mee van dichtbij uw medische evolutie opvolgt en u bijstaat in uw contacten met artsen, dan kunt u mondeling of schriftelijk een vertrouwenspersoon aanduiden.

3. Recht op toestemming of weigering van een behandeling

Als patiënt moet u instemmen met elk onderzoek en elke behandeling die een arts wil geven. U kunt die toestemming expliciet mondeling geven of impliciet in uw gedrag, bijvoorbeeld een arm uitsteken voor een injectie. U kunt ook toestemmen in een onderzoek onder voorwaarden, of een onderzoek of een behandeling weigeren. Wel moet u nog in staat zijn om helder te denken en te begrijpen waarover het gaat.

4. Recht op inzage in of afschrift van het patiëntendossier

De arts houdt van elke patiënt een zorgvuldig patiëntendossier bij. Papieren dossiers worden steeds meer vervangen door elektronische dossiers. U kunt aanvragen om dat dossier in te kijken of om er een afschrift van te krijgen. De arts levert evenwel geen afschrift af als hij aanwijzingen heeft dat u onder druk staat om deze informatie mee te delen, bijvoorbeeld aan uw werkgever of aan een verzekeringsmaatschappij. Verandert u van arts, dan kunt u vragen dat uw dossier overgedragen wordt.

5. Bescherming van de persoonlijke levenssfeer

De informatie over de gezondheid van een patiënt mag niet aan derden worden meegedeeld, behalve in de wettelijk bepaalde gevallen, bijvoorbeeld om anderen te beschermen bij besmettingsrisico.

Zorgverleners kunnen uw gezondheidsgegevens elektronisch delen

U komt in contact met uw huisarts, met specialisten, met kinesisten. U kunt aan de mensen die u behandelen toestemming geven om informatie over uw gezondheid elektronisch en op een beveiligde manier met elkaar te delen, bijvoorbeeld resultaten van bloedonderzoeken, vaccinatie- en medicatieschema's. Zo kunnen ze bijvoorbeeld sneller een diagnose stellen en overbodige onderzoeken vermijden.

U kunt uw 'geïnformeerde toestemming' geven via uw zorgverlener of uw ziekenfonds.

Ook als u aan uw zorgverleners goedkeuring heeft gegeven om uw gezondheidsgegevens te delen, behoudt u uw rechten als patiënt. U kunt uw toestemming altijd weer intrekken. U kunt bepaalde zorgverleners uitsluiten van de toegang tot uw gegevens. U kunt ook vragen aan een zorgverlener om bepaalde informatie niet te delen.

Wat als uw rechten als patiënt niet worden gerespecteerd?

Als u vindt dat een van uw patiëntenrechten niet gerespecteerd is, dan kunt u een klacht indienen bij de bevoegde ombudsdienst. In het ziekenhuis als uw klacht betrekking heeft op een zorgverlener die werkt in het ziekenhuis. Of bij de federale ombudsdienst Rechten van de patiënt als het gaat om een zorgverlener die niet verbonden is aan een ziekenhuis, bijvoorbeeld een huisarts (zie praktische informatie aan het einde van dit deel). Uw vertrouwenspersoon kan u daar eventueel bij helpen.

Wat als u zelf uw patiëntenrechten niet kunt uitoefenen?

Er kan een dag komen dat u uw rechten niet (meer) kunt uitoefenen, bijvoorbeeld omdat u in coma bent of dementie heeft. Om dan nog uw stem te laten horen, kunt u nu, terwijl het nog goed gaat, een vertegenwoordiger aanstellen.

Zo'n *benoemde vertegenwoordiger* kan dan later in uw naam spreken en uw rechten als patiënt uitoefenen als u dat zelf niet meer kunt. De vertegenwoordiger heeft dus meer verantwoordelijkheid dan de vertrouwenspersoon, die enkel de patiënt bijstaat.

Zelf een vertegenwoordiger benoemen, geeft u meer zekerheid dat u later enkel die zorg krijgt die u wilt. U kiest uw vertegenwoordiger zelf: een familielid, een goede vriend(in) of een hulpverlener. Artsen moeten rekening houden met wat die persoon hun zegt. Uitzonderlijk kan de arts van de beslissing van de vertegenwoordiger afwijken in het belang van de patiënt, bijvoorbeeld als er andere belangen meespelen in het kader van een erfenis. De arts moet deze beslissing motiveren in het dossier.

U duidt uw vertegenwoordiger aan met behulp van een gedateerde schriftelijke verklaring die u en de vertegenwoordiger ondertekenen. U geeft de verklaring aan uw arts, die ze in uw patiëntendossier zal opnemen. U kunt deze verklaring altijd herroepen, opnieuw met een gedateerde en ondertekende schriftelijke verklaring.

Een vooraf benoemde vertegenwoordiger is iemand die officieel kan spreken in uw naam wanneer u dat zelf niet (meer) kunt. Niet iedereen kan die taak aan. Het is belangrijk dat hij of zij uw wil duidelijk kan en durft uit te spreken tegenover de arts en het behandelende team. Houd er ook rekening mee dat het geen gemakkelijke opgave is. Beslissen in plaats van iemand anders kan emotioneel heel zwaar zijn. Denk dus goed na wie u kiest.

En als u geen vertegenwoordiger kiest?

Als u geen vertegenwoordiger aanduidt, dan bepaalt de wet welke familieleden of andere personen voor u optreden als u dat zelf niet (meer) kunt.

In de eerste plaats is dat uw partner. Heeft u geen partner, dan zijn uw kinderen vertegenwoordiger. Zijn ook die er niet, dan bespreken de artsen uw situatie met een ouder, broer of zus.

De arts vraagt dan aan de familie of ze instemt met de voorgestelde behandeling en geeft daarover de nodige informatie. Als de familie het daarover niet eens is, mag de arts haar inbreng naast zich neerleggen als hij denkt dat het zo beter is voor u.

Wat gebeurt er nu als iemand niet meer in staat is om zelf beslissingen te nemen, geen vertegenwoordiger heeft aangeduid en geen familie heeft? Dan zal de betrokken zorgverlener in multidisciplinair overleg de belangen van de patiënt behartigen.

In het kader van de recente wet over het beschermingsstatuut is er ook een andere mogelijkheid. Een belanghebbende, bijvoorbeeld een ver familielid of een vriend, kan naar de vrederechter stappen met de vraag om de persoon die niet meer in staat is zelf beslissingen te nemen, onder bewindvoering te plaatsen. De vrederechter kan een bewindvoerder aanduiden voor het beheer van zijn goederen en een bewindvoerder voor de bescherming van de persoon zelf, onder meer voor de uitoefening van zijn patiëntenrechten (wet van 14 juni 2013, in werking getreden op 1 juni 2014). Wilt u dat vermijden, dan moet u zelf tijdig een vertegenwoordiger aanduiden. Die komt altijd boven de bewindvoerder te staan.

Kortom, als u zelf uw rechten als patiënt niet meer kunt verdedigen, dan doen anderen dat voor u in deze volgorde:

1. de vertegenwoordiger die u vooraf heeft aangeduid;
2. voor wie geen familie heeft: arts + team, of bewindvoerder;
3. samenwonende echtgenoot of wettelijk of feitelijk samenlevende partner;
4. meerderjarig kind;
5. ouder;
6. meerderjarige broer of zus;
7. als er een conflict is tussen de familieleden: de beroepsbeoefenaar (arts).

U kunt uw wil over behandelingen vastleggen in een wilsverklaring

Er kan een moment komen dat u niet meer in staat bent om uw wil te uiten, bijvoorbeeld als u in coma ligt. Als u op dat ogenblik bepaalde behandelingen niet meer wilt ondergaan (reanimatie, kunstmatige beademing, kunstmatige voeding ...), dan kunt u vooraf een zogenaamde *negatieve wilsverklaring* opstellen.

Deze negatieve wilsverklaring is bindend. Artsen zijn in het kader van de wet op de patiëntenrechten verplicht hiermee rekening te houden.

U kunt ook een *positieve wilsverklaring* opstellen waarin u aangeeft welke behandelingen u wel nog acceptabel vindt. Een positieve wilsverklaring is niet bindend, maar louter richtinggevend voor de behandelende arts.

U kunt in deze wilsverklaringen ook vermelden of u een vertrouwenspersoon of een officiële vertegenwoordiger heeft aangesteld. De vertegenwoordiger kan nooit ingaan tegen de voorafgaande wilsverklaring van de patiënt en de arts moet uw wil die op papier staat altijd respecteren. Als die wil onduidelijk zou zijn, zal de arts zo goed mogelijk handelen in het belang van de gezondheid van de patiënt.

De negatieve wilsverklaring stelt u op schrift als u nog wilsbekwaam bent. U kunt dat het best doen in aanwezigheid van uw eventuele vertegenwoordiger en uw arts, zodat alles klaar en duidelijk is. U bewaart de negatieve wilsverklaring zelf en geeft één exemplaar aan uw arts voor het patiëntendossier en één exemplaar aan uw vertrouwenspersoon.

Wanneer u voor uzelf heeft uitgemaakt hoe u de zorg rond uw levenseinde ziet of nog met vragen zit, is het goed om daarover te spreken. Voor u kan het meer duidelijkheid geven. Voor uw familie en uw omgeving geeft het tijd om te begrijpen en te aanvaarden wat u heeft beslist. Waarom geen behandelingen

meer? En waarom heeft u als vertegenwoordiger gekozen voor die ene vriendin, voor uw dochter en niet voor uw zoon, voor uw broer en niet voor uw zus?

Is uw keuze over (on)gewenste behandelingen definitief?

Neen. Zolang u helder kunt denken en beslissen, kunt u zeggen of u een voorgestelde behandeling aanvaardt of niet. Misschien heeft u altijd gedacht dat u zo lang mogelijk wilt leven, ook al wordt u erg ziek. Maar als u op een bepaald moment moegestreden bent, blijft het uw volste recht om een voorgestelde behandeling te weigeren, ook al had u vroeger iets anders geschreven in een wilsverklaring. En omgekeerd.

2. Palliatieve zorg

Als u niet lang meer te leven heeft of pijnlijke behandelingen moet ondergaan, kunt u een beroep doen op palliatieve zorg. Die begeleiding bij het levenseinde valt ook onder de wet over de rechten van de patiënt en is verder in een specifieke wet geregeld.

Palliatieve zorg in België

Palliatieve zorg helpt u om tot het einde toe een zekere levenskwaliteit te behouden en zorgt voor een zacht levenseinde, in de nabijheid van uw naasten.

Dokter Cicely Saunders, één van de pioniers, omschreef palliatieve zorg als 'alles wat nog gedaan dient te worden als men denkt dat er niets meer gedaan kan worden'. Zij stampte de eerste 'hospices' voor palliatieve zorg mee uit de grond in het Verenigd Koninkrijk in de tweede helft van de twintigste eeuw.

In ons land ontstonden eind jaren 80 van de vorige eeuw kernen van vrijwillige palliatieve zorgverlening door artsen en verpleegkundigen. In 1990 verenigden ze zich in de Federatie Palliatieve Zorg Vlaanderen.

Vandaag heeft elke regio een netwerk palliatieve zorg: een samenwerkingsverband rond palliatieve zorg tussen verschillende zorgverleners en zorgvoorzieningen (thuiszorg, ziekenhuizen, woonzorgcentra, dagcentra voor palliatieve verzorging) in een bepaalde regio. Het wordt

ondersteund door de overheid en biedt advies, informatie, ondersteuning en coördinatie aan alle zorgverleners die met palliatieve zorg te maken krijgen.

Ook elke burger kan een beroep doen op het netwerk. De hoofdbedoeling van het palliatieve netwerk is ervoor te zorgen dat een patiënt op een menswaardige manier kan sterven in de omgeving die hij wenst.

Wat houdt palliatieve zorg in?

‘Palliatief’ komt van het Latijnse woord ‘palliare’: verzachten, een mantel omdoen, ommantelen, omringen, beschermen, koesteren. Palliatieve zorg betekent: de patiënt zoveel mogelijk comfort bieden en de pijn bestrijden. Het kan zowel om lichamelijke als om psychische pijn gaan.

Vaak is palliatieve zorg ook terminale zorg, zorg bij het levenseinde. Maar niet altijd. In feite komen alle zieken die niet (langer) geneesbaar zijn in aanmerking voor palliatieve zorg, ook tijdens levensverlengende behandelingen. Palliatieve zorg omvat dus alle zorg die men kan aanbieden wanneer genezing niet meer mogelijk is.

Palliatieve zorg verloopt volgens de wensen van de patiënt. De hulpverleners zijn speciaal opgeleid om hen met alle mogelijke vragen en problemen te helpen: de wens om waardig te sterven, angst, verdriet, boosheid, onmacht, vragen over de zin van het leven. ‘Heb ik goed geleefd?’, ‘waarom moet ik nu al sterven?’, ‘hoe neem ik afscheid?’, ‘is er nog iets na dit leven?’. Sommige mensen willen nog iets zeggen voor het te laat is: een ruzie bijleggen, een fout bekennen, hun liefde bevestigen ...

U kunt met de hulpverlener ook spreken over leven, afscheid en zingeving. Als u dat wenst, kan er bijvoorbeeld een priester, een moreel consulent of een imam worden bijgeroepen.

Veel patiënten maken zich aan het einde van hun leven ook zorgen om hoe het nu verder moet, met de uitvaart, de zorgbehoevende partner, de kinderen. Ze kunnen daarmee eveneens terecht bij de hulpverleners in de palliatieve zorg.

Ook de naaste familie en vrienden vinden bij hen een luisterend oor. De partner vraagt zich misschien af hoe het familieleven alleen te organiseren, kinderen kunnen grote moeite hebben met verschuivingen in de familierelaties ...

Hoe verloopt de pijnbestrijding?

Bij palliatieve zorg is er uiteraard ook aandacht voor het bestrijden van lichamelijke pijn. De arts dient zorgvuldig gekozen medicatie toe om de pijn of de symptomen niet of zo weinig mogelijk te voelen. Goede pijnbestrijding zorgt ervoor dat het leven in veel gevallen veel 'betere' dagen kent. Voor u wordt het afscheid zo veel serene en voor de nabestaanden de herinnering achteraf zoveel mooier.

Soms kan de lichamelijke of geestelijke pijn niet bestreden worden zolang de patiënt helemaal bij bewustzijn blijft. Dan kan de arts palliatieve sedatie voorstellen. Dat betekent dat u in een slaaptoestand gebracht wordt en de pijn niet meer voelt. Ook dan is het in principe de bedoeling om de laatste levensfase zo pijnloos mogelijk te laten verlopen, niet om het leven sneller te laten eindigen. Sommigen vinden evenwel dat de praktijk van palliatieve sedatie zich in een grijze zone bevindt. Ze willen dat er hiervoor een duidelijk wettelijk kader komt.

Waar kunt u palliatieve zorg krijgen?

U kunt kiezen waar u palliatieve zorg wilt krijgen: thuis, in een gespecialiseerd dagcentrum, in het ziekenhuis, in een woonzorgcentrum of een rust- en verzorgingstehuis.

U kunt dus kiezen voor palliatieve thuiszorg om in uw vertrouwde omgeving te sterven. Palliatieve zorg thuis begint bij de eigen huisarts of andere zorgverleners in de eerste lijn, bijvoorbeeld thuisverpleegkundigen. Voor complexe palliatieve zorg aan huis is er in elke regio ook een palliatieve thuiszorgequipe. Spreek erover met uw arts. Een interdisciplinair team wordt dan betrokken: artsen, verpleegkundigen, psychologen, zorgkundigen, gezinshelpers en vrijwilligers. Ze zijn opgeleid om pijn te behandelen, een luisterend oor te bieden en mensen te begeleiden in hun laatste levensfase.

Hoeveel kost het?

De overheid ondersteunt de palliatieve zorg financieel. Zo zijn huisbezoeken door de huisarts en thuiszorg gratis.

Er bestaat ook een forfait 'palliatieve zorg' om de kosten voor medicatie, verzorgings- en hulpmiddelen te dekken voor de thuisverzorging van palliatieve patiënten. Vraag aan uw arts om de adviserende geneesheer van het ziekenfonds te informeren en hem een formulier met een medische

beoordeling te bezorgen. Het ziekenfonds zal het forfait dan zo snel mogelijk uitkeren.

3. Euthanasie

Misschien wilt u uw levenseinde nog meer in handen nemen dan met palliatieve zorg. Sommige mensen willen verdere pijn en aftakeling helemaal vermijden en vragen om euthanasie.

Dat kan, aangezien er voor euthanasie een wettelijke regeling is in ons land (wet van 28 mei 2002). Die wet zegt dat euthanasie het recht is van iedere zieke om te kiezen voor het leven of de dood, voor zover hij in de omstandigheden verkeert die bepaald zijn in de wet.

Volgens de wet is euthanasie een actieve levensbeëindiging van een patiënt door een arts, op uitdrukkelijk verzoek van de patiënt (en van niemand anders).

Wanneer is euthanasie wettelijk mogelijk?

Op verzoek van de patiënt mag een arts euthanasie toepassen als voldaan is aan alle voorwaarden die in de wet zijn bepaald.

De patiënt kan dit verzoek uiten in een voorafgaande *wilsverklaring* voor het geval hij later in een onomkeerbare coma terechtkomt, of in een *actueel* verzoek als hij nog wel handelingsbekwaam en bij bewustzijn is.

1. Euthanasie op langere termijn: na wilsverklaring

U kunt euthanasie krijgen als u daar in een wilsverklaring om gevraagd heeft. Ze wordt pas in de praktijk gebracht als aan drie voorwaarden voldaan is:

- u lijdt aan een ernstige en ongeneeslijke aandoening die het gevolg is van een ongeval of ziekte;
- u bent niet bij bewustzijn;
- uw toestand wordt beoordeeld als onomkeerbaar volgens de huidige stand van de wetenschap.

In de praktijk betekent dit dat een wilsverklaring voor de uitvoering van euthanasie enkel geldt als u in een onomkeerbare coma terechtkomt. Ze geldt niet voor situaties waarin het bewustzijn min of meer ernstig verstoord is, bijvoorbeeld de ziekte van Alzheimer, dementie, een hersentumor ...

Hoe stelt u een wilsverklaring op?

Een wilsverklaring geldt vijf jaar. U moet die verklaring om de vijf jaar hernieuwen, zolang u daartoe geestelijk in staat bent.

Ze moet worden opgesteld volgens een *wettelijk voorgeschreven modelformulier*. Daarbij moeten twee meerderjarige *getuigen* aanwezig zijn, van wie minstens één geen materieel voordeel heeft bij uw overlijden. Deze wilsverklaring wordt door uzelf en de twee getuigen ondertekend.

In de wilsverklaring kunt u ook een of meer *vertrouwenspersonen* aanwijzen die als het moment van de euthanasie eraan komt, de behandelende arts op de hoogte brengen van uw wil. Als u vertrouwenspersonen heeft aangeduid, moeten ook zij het formulier ondertekenen. Een vertrouwenspersoon voor de euthanasiewet heeft dus een beperktere rol dan die voor de wet op de patiëntenrechten: hij moet enkel melden wat u wenst.

Het is goed om ook uw huisarts op de hoogte te brengen dat u euthanasie wenst, of met hem te praten vooraleer u besluit of u dat echt wilt.

De wilsverklaring hoeft niet definitief te zijn. U kunt ze op elk moment intrekken of aanpassen.

Kunt u een wilsverklaring inzake euthanasie laten registreren?

Ja, maar dat is niet verplicht. Als u uw wilsverklaring laat registreren, zijn de artsen hiervan snel op de hoogte.

Voor de registratie gaat u met uw wilsverklaring naar uw gemeentebestuur. De gemeenteambtenaar registreert uw gegevens in de gegevensbank van de FOD Volksgezondheid. Artsen hebben toegang tot deze gegevensbank.

2. Euthanasie op korte termijn: na een actueel verzoek

Buiten deze wilsverklaring om kan euthanasie alleen na een actueel verzoek van een patiënt die zich in een medisch uitzichtloze situatie bevindt en nog handelingsbekwaam is en in staat om zijn wil om te sterven uit te drukken. In een actueel verzoek vraagt de patiënt om binnenkort met euthanasie te sterven. Euthanasie is sinds enkele jaren overigens ook mogelijk voor wilsbekwame minderjarigen (wet van 13 februari 2014). Wat hieronder volgt, is van toepassing op meerderjarige handelingsbekwame personen.

Het actueel verzoek om euthanasie moet u schriftelijk vastleggen. Het moet gedateerd en getekend zijn. Als u het verzoek niet zelf kunt opstellen, dan kan iemand anders dat voor u doen in het bijzijn van een arts.

Euthanasie na een actueel verzoek kan volgens de wet alleen worden uitgevoerd als aan de volgende voorwaarden voldaan is:

- u bent wilsbekwaam en bij bewustzijn;
- u bevindt zich in een medisch uitzichtloze situatie;
- uw lichamelijk en/of psychisch lijden houdt aan, is niet meer te dragen en kan niet worden verzacht;
- uw situatie is te wijten aan een ernstige en ongeneeslijke aandoening, die veroorzaakt is door ongeval of ziekte;
- het verzoek tot euthanasie wordt door u schriftelijk vastgelegd, gedateerd en ondertekend;
- het is overwogen en herhaald en niet tot stand gekomen onder externe druk;
- tussen uw schriftelijk verzoek en de uitvoering van de euthanasie moet er ook minstens een maand overheen gaan. Alleen bij terminaal zieken mag de euthanasie onmiddellijk na het verzoek worden uitgevoerd.

Voor de arts euthanasie kan uitvoeren, moet hij u onder meer informeren over uw gezondheidstoestand en uw levensverwachting. Hij moet met u de behandelingsmogelijkheden bespreken en samen met u na herhaald overleg akkoord gaan dat er geen andere redelijke oplossing is voor uw situatie. Hij moet het advies vragen van een tweede arts: is de situatie inderdaad medisch uitzichtloos? Hij zal uw verzoek ook bespreken met uw naasten, familie, vrienden. Bij niet-terminale patiënten, waaronder mensen die uitzichtloos psychisch lijden, moet ook een derde arts advies geven.

Sommigen vragen nu de verstrenging van de euthanasiewet voor ondraaglijk psychisch lijden, onder meer omdat in sommige van die gevallen de medische uitzichtloosheid van de situatie niet altijd duidelijk is.

Voert elke arts euthanasie uit?

Neen. De wet geeft het recht op het verzoek om euthanasie, niet op de euthanasie zelf.

Als u euthanasie overweegt, doet u er goed aan dat tijdig met uw huisarts te bespreken.

Als uw arts geen euthanasie uitvoert, kan hij u doorverwijzen naar een LEIF-arts. Een LEIF-arts of LevensEinde InformatieForum-arts vormt het aanspreekpunt bij vragen of problemen rond euthanasie, zowel voor patiënten als artsen. Hij kan ook worden ingeschakeld als eerste of tweede geraadpleegde arts bij een euthanasieverzoek.

4. Afstaan van organen

Dankzij de vooruitgang van de wetenschap kunnen heel wat levens worden gered door organen te doneren. Er zijn echter te weinig donors om aan de behoefte in België te voldoen. De wachtlijsten van patiënten die op een bepaald orgaan wachten zijn soms lang.

Een wet (13 juni 1986) regelt het wegnemen van organen of weefsels bij een persoon (de donor), om die te transplanteren als medische behandeling bij een andere persoon (de ontvanger). De Belgische wet onderstreept dat een donor geen financiële vergoeding kan krijgen en dat de donatie anoniem is.

Donors kunnen volgens de wet levend of overleden zijn. Levende donors staan weefsels of (delen van) organen af die opnieuw kunnen aangroeien. Ze moeten door de arts worden ingelicht over de sociale, familiale, psychische en fysieke gevolgen van de wegname en hiermee vrij en bewust schriftelijk instemmen, en dit met een altruïstisch doel. Ze kunnen hun instemming later nog herroepen.

De meeste donors zijn overleden donors. Zij kunnen meestal al hun organen en weefsels afstaan. Voor de donatie plaatsvindt, wordt altijd vastgesteld of de donor hersendood is. Die diagnose moet gesteld worden door drie artsen die onafhankelijk optreden, los van de medische teams die instaan voor het wegnemen en transplanteren van de organen.

De wet veronderstelt dat elke burger instemt met orgaandonatie voor transplantatie na zijn overlijden, tenzij hij bij leven zijn verzet heeft uitgedrukt. Kortom, u stemt zwijsend toe als u zich niet tegen donatie na overlijden verzet.

In tegenstelling tot wat vaak wordt gedacht, kunnen ook ouderen orgaandonor zijn.

Formulier voor orgaandonatie

U kunt over uw wensen rond orgaandonatie – instemming of weigering – praten met uw familie, zodat ze weten wat u heeft beslist. Als u dat wenst, kunt u dat ook officieel laten registreren bij de Dienst Bevolking op het gemeentehuis, die dat zal doorgeven aan het Rijksregister.

Als u echt bereid bent om na uw overlijden een orgaan af te staan, laat u zich het best registreren zodat uw familie hierover later geen moeilijkheden maakt.

Hoe verloopt het?

Het wegnemen van organen moet worden uitgevoerd met eerbied voor het stoffelijk overschot van de overledene en de gevoelens van de familie, zo zegt de wet. Het opbaren van het lichaam in een kist moet zo snel mogelijk gebeuren zodat de familie de laatste eer kan betuigen aan de overledene. De begrafenis moet zo snel mogelijk kunnen plaatsvinden.

5. Afstaan van uw lichaam aan de wetenschap

U kunt ook beslissen dat uw lichaam, na uw overlijden, ter beschikking komt van de wetenschap. Dat helpt bij de vorming van toekomstige artsen en bij onderzoek naar nieuwe technieken en medische behandelingen.

U neemt daarvoor het best eerst contact op met de medische faculteit van de universitaire instelling van uw keuze, want de nodige documenten en modaliteiten kunnen verschillen.

6. Regelingen rond uitvaart/begrafenis/crematie

Ook voor de uitvaart kunt u regelingen treffen. U kunt in het bevolkingsregister laten registreren wat er met uw lichaam moet gebeuren als u overleden bent. Begraven of cremeren? Wenst u een uitvaartplechtigheid volgens een bepaalde godsdienst of levensovertuiging? In welke gemeente wenst u uw laatste rustplaats? En heeft u een uitvaartcontract?

De Dienst Bevolking van uw gemeente stelt een formulier ter beschikking voor een formele wilsbeschikking en gaat bij de aangifte van een overlijden automatisch na of er een wilsbeschikking bestaat. De laatste wilsbeschikking geldt levenslang, maar u kunt ze altijd wijzigen of intrekken.

Als u nog andere wensen heeft voor uw uitvaart, dan kunt u dat bespreken met uw familie of met de begrafenisondernemer van uw keuze. Welk soort graf wilt u, is er een familiegraf, wilt u een bepaalde grafsteen of een bepaalde tekst? Heeft u specifieke wensen voor de uitvaart: muziek, teksten, bloemen ...?

Sommige steden, onder meer Antwerpen, Brugge, Gent, Mechelen en Roeselare, promoten het hergebruik van 'kerkhofmonumenten': mooie oude graven die door de nabestaanden niet meer worden onderhouden. Soms zijn het echte pareltjes van enkele tientallen tot meer dan honderd jaar oud. Art-nouveauserken versierd met schitterende beelden, Griekse tempels, art-decogebouwtjes ... De prijs is afhankelijk van hun grootte en hun kunsthistorische waarde. Kerkhofmonumenten kunnen goedkoper uitvallen dan een nieuwe grafzerk. Sommige steden steunen dit met een subsidie. Voorwaarde is wel dat de koper of zijn familie het graf restaureert en onderhoudt.

U kunt tot slot een verzekering afsluiten die de kosten van een begrafenis of crematie dekt. Begrafenisondernemers en verzekeringsmaatschappijen bieden zo'n uitvaartverzekering of begrafenisverzekering aan.

7. Overzicht van de regelingen

Ook wanneer het wettelijk niet verplicht is, doet u er goed aan uw keuzes in verband met het levenseinde op papier te zetten.

Soorten wilsverklaringen

U kunt wilsverklaringen opstellen voor:

- weigering van toestemming voor een bepaalde behandeling (negatieve wilsverklaring);
- euthanasie;
- orgaandonatie;
- schenking van uw lichaam aan de wetenschap;
- uitvaart.

Gemeenten, ziekenhuizen, woonzorgcentra en de federale overheid beschikken hiervoor over de nodige documenten.

U houdt van elke verklaring een kopie voor uzelf. Voor alle verklaringen behalve die over de uitvaart geeft u ook een kopie aan een persoon naar keuze (familielid, vriend, de vertrouwenspersoon of vertegenwoordiger) en aan uw arts. Laat waar mogelijk uw verklaringen ook registreren in het gemeentehuis.

Alle verklaringen kunt u herroepen met een nieuwe verklaring.

Schema

Doel		Vastleggen van uw wensen	Document	Waar bezorgen?
Wet op de patiëntenrechten	1. Vertrouwenspersoon 2. Benoemde vertegenwoordiger	1. Mondeling of schriftelijk 2. Schriftelijke verklaring	Modellen in gemeente, ziekenhuis, woonzorgcentrum, organisaties ...	(Huis)arts Woonzorgcentrum Vertrouwenspersoon/ vertegenwoordiger
Ongewenste medische behandelingen	Negatieve wilsverklaring	Schriftelijke verklaring	Model in gemeente	Huisarts Vertrouwenspersoon
Keuze voor euthanasie	1. Na wilsverklaring Facultatief: aanduiding vertrouwenspersoon 2. Na uitdrukkelijk verzoek	1. Wilsverklaring ondertekend door u en twee getuigen (waaronder eventueel een vertrouwenspersoon) 2. Verzoekschrift door u ondertekend	1. Wettelijk model-formulier: wilsverklaring in gemeente, ziekenhuis, woonzorgcentrum, website van overheidsdienst en organisaties ... 2. Diverse model-formulieren	(Huis)arts Vertrouwenspersoon + registratie in gemeentehuis (niet verplicht)
Expliciete keuze voor (geen) orgaandonatie		Schriftelijke verklaring	Gemeentehuis	Gemeentehuis (niet verplicht) (Huis)arts Vertrouwenspersoon
Schenken van het lichaam aan de wetenschap		Documenten van universiteit van uw keuze	Universiteit van uw keuze	Universiteit (Huis)arts Vertrouwenspersoon
Keuze over uitvaart		1. Wilsbeschikking (begraven, cremieren, godsdienst ...) 2. Andere afspraken	1. Gemeentehuis 2. Begrafnis-ondernemer	1. Gemeentehuis 2. Begrafnis-ondernemer

LEIF-kaart: een extra garantie

Er is geen officieel document waarin u al uw laatste wilsbeschikkingen kunt opnemen. U kunt wel een 'LEIF-kaart' aanvragen bij het LevensEinde InformatieForum. Dit plastic kaartje ter grootte van een bankkaart vermeldt over welke wilsverklaringen u beschikt. U kunt het bewaren in uw portefeuille. De LEIF-kaart vervangt de (papieren) vorm van wilsverklaringen niet. Ze biedt wel een extra garantie dat artsen en hulpverleners sneller op de hoogte zijn van uw wettelijke wilsverklaringen.

8. Regeling voor het beheer van uw goederen via een zorgvolmacht

Er kan een moment komen waarop u zelf geen belangrijke beslissingen meer kunt nemen. Daarom kunt u, nu u nog wilsbekwaam bent, het beheer over uw goederen toekennen aan één of meerdere personen, de *lasthebber(s)*, die een zogenaamde zorgvolmacht zullen krijgen om bepaalde handelingen in uw naam en voor uw rekening te stellen.

De zorgvolmacht bestaat nu enkele jaren (sinds 2014) en wordt elk jaar populairder, zo blijkt uit de Familiebarometer van de Federatie van het Notariaat. Met een *zorgvolmacht* geeft u de lasthebber(s) de bevoegdheid om bepaalde beslissingen te nemen of bepaalde handelingen te stellen in verband met uw goederen. U bepaalt zelf hoe ver de volmacht reikt. Gaat het bijvoorbeeld enkel om het betalen van facturen en het beheren van de bankrekening(en), of gaat het ook om het verkopen en verhuren van een huis, het plannen van uw successie, het nemen van beslissingen in uw bedrijf ...? De lasthebber(s) moet(en) daarbij rekening houden met eventuele instructies die u hierover in de volmacht heeft opgenomen.

Er is in principe geen voorafgaande tussenkomst van de rechter, wat een pluspunt is wanneer uw familie goed overeenkomt. Anders kiest u beter voor een rechterlijke tussenkomst dan voor een zorgvolmacht.

Een lastgeving waarin u een zorgvolmacht geeft, moet op papier staan. Ze moet ook bij het Centraal Register van Lastgevingsovereenkomsten worden geregistreerd terwijl u nog wilsbekwaam bent.

Voor meteen of voor later

In de zorgvolmacht wordt vastgelegd wanneer men u als wilsonbekwaam mag beschouwen. In de praktijk gebeurt dat vaak aan de hand van geneeskundige verslagen van twee onafhankelijke artsen. Als u dat wenst, kunt u in de zorgvolmacht een vertrouwenspersoon aanwijzen, die bij onregelmatigheden in dit verband naar de vrederechter kan stappen.

U kiest zelf wanneer de zorgvolmacht uitwerking krijgt. Dat kan bijvoorbeeld al vandaag of morgen, omdat u zich moeilijk kunt verplaatsen. De zorgvolmacht kan ook een tijdelijke wilsonbekwaamheid overbruggen, bijvoorbeeld na een ongeval of een operatie. U kunt ook beslissen dat bepaalde beslissingen over uw goederen moeten gebeuren door een bepaalde lasthebber.

Naar de notaris?

U kunt een lastgeving sluiten zonder tussenkomst van de notaris, maar het is aangeraden om dat wel te doen. Zo weet u zeker dat u de juiste keuzes maakt, bijvoorbeeld de aanduiding van de lasthebber(s), en dat het correct gebeurt. De volmacht wordt dan ook automatisch geregistreerd in het Centraal Register van Lastgevingsovereenkomsten. Anders moet u voor de registratie naar de vrederechter stappen.

De lastgeving kan worden vastgelegd in een onderhandse of een authentieke akte. Een authentieke akte is hoe dan ook nodig voor vastgoedverrichtingen of als akten verleden moeten worden waarvoor de notariële vorm wettelijk vereist is (schenkingsakten, bepaalde vennootschapsakten enz.).

Meer informatie?

<https://www.notaris.be>

Hij SCHENKT AAN EEN GOED DOEL
EN DAARDOOR KRIJG IK MEER?

HET IS
EEN
MIRAKEL

'T IS
WAAR!

Koll

BIJLAGEN

Bijlage 1: Bronnen

Gecoördineerde wet betreffende de rechten van de patiënt, 22 augustus 2002.

Wet tot hervorming van de regelingen inzake onbekwaamheid en tot instelling van een nieuwe beschermingsstatus die strookt met de menselijke waardigheid, 17 maart 2013.

Gecoördineerde wet betreffende het wegnemen en transplanteren van organen, 13 juni 1986.

Vlaams Patiëntenplatform (2016). *Ken je rechten als patiënt*.

Federatie Palliatieve zorg (2015). *Alles over het levenseinde. Wegwijs in palliatieve zorg*. Leuven: Acco.

<https://www.notaris.be>

Andere websites: zie bijlage 2

Bijlage 2: Praktische informatie

Informatie van de federale overheid over alle items

Federale overheidsdienst (FOD) Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu

Eurostation II

Victor Hortaplein 40 bus 10

1060 Brussel

02 524 97 97

www.health.belgium.be/nl/gezondheid

Patiëntenrechten

- www.belgium.be/nl/gezondheid/gezondheidszorg/patientenrechten
met onder meer de brochure *Wet 'Rechten van de patiënt'. In een goede relatie weet je wat je aan elkaar hebt.*
- Nederlandstalige federale ombudspersoon
02 524 85 20
bemiddeling-patientenrechten@health.fgov.be
- Vlaams Patiëntenplatform
Groenveldstraat 15
3001 Heverlee
016 23 05 26
info@vlaamspatientenplatform.be
www.vlaamspatientenplatform.be

Palliatieve zorg en waardig levenseinde

Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

Koning Albert II-laan 35 bus 33

1030 Brussel

02 553 35 00

zorgengezondheid@vlaanderen.be

www.zorg-en-gezondheid.be

Federatie Palliatieve Zorg Vlaanderen

Luchthavenlaan 10

1800 Vilvoorde

02 255 30 40

info@palliatief.be

www.palliatief.be

Brusselse Pluralistische Federatie voor Palliatieve en Continue Zorg
Landbouwersstraat 30
1040 Brussel
02 648 04 02
federation@fbsp.be
www.fbsp-bfpz.org

Recht op waardig sterven
Italiëlei 153
2000 Antwerpen
03 272 51 63
info@rws.be
www.rws.be

Euthanasie

LevensEinde Informatie Forum
J. Vander Vekenstraat 158
1780 Wemmel
078 15 11 55
info@leif.be
www.leif.be

Lichaam afstaan aan de wetenschap

KU Leuven	www.med.kuleuven.be/nl/geneeskunde/vc/anatomie/afstaan_lichaam	016 37 37 77
UGent	www.ugent.be/ge/mbw/nl/diensten/lichaamsafstand	09 332 51 92
UA	https://www.uantwerpen.be/nl/overuantwerpen/faculteiten/geneeskunde-gezondheidswetenschappen/dienstverlening-en-patientenzorg/schenking-lichaam/	03 265 28 28
VUB	http://svl.artevub.be/nl	02 477 43 17

Uitvaart, begravenis en crematie

- www.belgium.be/nl/familie/overlijden/begraven
- www.belgium.be/nl/familie/overlijden/crematie

NOTITIES

NOTITIES

NOTITIES

NOTITIES

NOTITIES

NOTITIES